

פענוח הערות ומראי-מקומות.

חג הסוכות.

מען האָט זיך נוהג געווען דאָמאלס בשמחה יתירה אין דער שמחת יו"ט גופא - מצד דער הדגשה אין דער מצוה (הכללי) פון שמחת יו"ט. און דאָס מיינט דער רמב"ם מיט דעם וואָס ער שרייבט (מיט צוויי הלכות ווייטער) מצוה להרבות בשמחה זו: עס מיינט ניט אַ באַזונדערע מצוה וחיוב פון אַ שמחה יתירה, נאָר אין דער מצוה פון שמחת יו"ט גופא איז דא אַ הדגשה והוספה... ראה שם בארוכה.

(3) ירושלמי ר"ה פרק ד הלכה ג. כתיב ושמחתם לפני יי אלהיכם שבעת ימים: אית תנני תני. בשמחת שלמים הכתוב מדבר. מאן דאמר. בשמחת שלמים הכתוב מדבר. ביום הראשון דבר תורה ושאר כלי-הימים דבר תורה. ורבו יוחנן בן זפאי מתקין על דבר תורה. מאן דאמר. בשמחת הלולב הכתוב מדבר. ביום הראשון דבר תורה ושאר כלי-הימים מדבריהן.

ירושלמי סוכה פרק ג הלכה יא. כתיב ושמחתם לפני יי אלהיכם שבעת ימים: אית תנני תני. בשמחת לולב הכתוב מדבר. אית תנני תני. בשמחת שלמים הכתוב מדבר. מאן דאמר. בשמחת שלמים הכתוב מדבר. ביום הראשון דבר תורה ושאר כלי-הימים דבר תורה. ורבו יוחנן בן זפאי מתקין על דבר תורה. מאן דאמר. בשמחת לולב הכתוב מדבר. ביום הראשון דבר תורה ושאר כלי-הימים מדבריהן.

פרש"י סוכה מג עמוד ב ד"ה לולב נמי נידחו - בשאר ימים במקדש כדי לפרסמו שהוא מן התורה כל שבעה דהא לא מפרשא בהדיא דאיכא למיטעי ולמימר דהאי ושמחתם לפני ה' שבעת ימים לאו שמחת לולב קאמר:

(1) שו"ע הרב או"ח סימן תקכט ס"ו. ויש בהל המועד מה שאין בראש השנה, והוא שכל שבעת ימי הפסח ושמונת ימי הקג, וכן ביום טוב של עצרת — חייב אדם להיות שם טוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הגלויים אליו, ושמה זו היא מצות עשה מן התורה, שצאמר "ושמחתם בחג אמה ובגד ובתף וגו'".

(2) אמור כג, מ. ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עז-עבת וערבי-נגחל ושמחתם לפני יהוה אלהיכם שבעת ימים:

רמב"ם פרק ח הלכה יב. אף על פי שכל המועדות מצוה לשמח בהן. בחג הסוכות היתה במקדש יום שמחה יתרה שצאמר (ויקרא כג מ) "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים". וכיצד היו עושין. ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש מקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה כדי שלא יתערבו אלו עם אלו. ומתחילין לשמח ממוצאי יום טוב הראשון. וכן בכל יום יום מימי חלו של מועד מתחילין מאסר שיקריבו תמיד של בין הערבים לשמח לשאר היום עם כל הלילה:

לקוטי שיחות חלק יז עמוד 267. דער ביאור בכל זה: דערמיט וואָס דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק ושמחתם לפני ה"א שבעת ימים. אַלס מקור אויף דער שמחה יתירה בחג הסוכות, מיינט ער ניט צו זאָגן אַז די תורה זאָגט דא אַ חיוב נוסף (על שמחת יו"ט דעם חיוב) פון שמחה יתירה בחגה"ס נאר וויבאלד די תורה איז מדגיש דעם חיוב שמחת יו"ט ביי חגה"ס (בביהמ"ק) מער ווי ביי אַלע יו"ט - ושמחתם לפני ה"א שבעת ימים (כאטש מ'ווייס שוין חיוב שמחת יו"ט פון ושמחת בחגיך וגו') דערפאר איז היתה (האט זיך געפירט אין די שבעת ימים) במקדש יום שמחה יתירה": דאָס האָט ארויסגערופן אַז

ספר המצות להרמב"ם מ"ע קס"ט. היא שצונו ליטול ולולב ולשמוח בו לפני ה' שבעת ימים. והוא אמרו יתברך ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ג מסוכה, ושם התבאר שאין חובת מצוה זו שבעת ימים אלא במקדש, אולם בשאר הארצות יום ראשון לבד הם חייבין בו מן התורה. ומצוה זו אין הנשים חייבות בה. (אמור אל הכהנים, זמנים הלכות שופר וסוכה ולולב פ"ו):

(4 סוכה מה עמוד א. מתנ"י ניסוף המים כיצד? צלוחית של זקב מחזקת שלשה לוגים הנה ממלא מן השילוח. הגיעו לשער המים, תקעו והריעו ותקעו.

שם עמוד ב. גמ' מנא הני מילי? אמר רב עינא, דאמר קרא: "ושאבתם מים בששון וגו'".

רש"י ד"ה תקעו והריעו - משום שמחה דכתיב (ישעיהו י"בג') ושאבתם מים בששון:

רש"י ד"ה מנא הני מ- דתוקעין ומריעין בשאיבת מים של ניסוך כך פ"ה הקונט' ועוד יש לפרש דמגלן דמי השילוח בעי ומפרש מדכתיב ממעייני השועה:

תוס' ד"ה מנא הני מ- דתוקעין ומריעין בשאיבת מים של ניסוך כך פ"ה הקונט' ועוד יש לפרש דמגלן דמי השילוח בעי ומפרש מדכתיב ממעייני השועה:

(6 תענית ג עמוד א. אלא, הו דתנן: ניסוף המים כל שבועה, מני? אי רבי יהושע — נימא חד יומא, אי רבי עקיבא — תרי יומי, אי רבי יהודה בן בתירה — שיתא יומי! לעולם רבי יהודה בן בתירה היא, וסבירא ליה כרבי יהודה דמתניתין. דתנן, רבי יהודה אומר: בלוג הנה מנסף כל שמונה. ומפיק ראשון ומעטיל שמיני. ומאי שנא ראשון דלא, דכי רמיזי מים — בשני הוא דרמיזי; שמיני נמי, כי רמיזי מים — בשביעי הוא דרמיזי! אלא: רבי יהושע היא, וניסוף המים כל שבועה — הלכתא גמירי לה, דאמר רבי אמי אמר רבי יוחנן משום רבי נחונאי איש בקעת בית הורתן: עשר נטיעות, ערבה, וניסוף המים — הלכה למשה מסיני.

רש"י ד"ה אלא ר' יהושע היא — דאמר משעת הנחתו [דהיינו בשביעי] מזכיר ואעפ"כ סבר דניסוך המים כל שבעה דגמרא גמיר לה הלכה למשה מסיני דניסוך המים כל שבעה ודאי כר"א אתי שפיר אבל כרבי יהודה בן בתירה וכר"ע לא מיתוקמא אלא להכי לא מוקי לה כר'

אליעזר דהא לא מיבעי אי ר' אליעזר סבירא ליה הכי דודאי לרבי אליעזר אתי שפיר והא דקא מוקים כר' יהושע רבותא קמשמע לן אבל כר"י בן בתירה וכר"ע לא מיתוקמא דרבי יהודה יליף מונאמר בשני ונסכיהם כו' אלמא דסבר דניסוך המים לא הו אלא ו' ימים דאיהו לא מפיק ראשון ומעטיל שמיני משום הני פירכא דפריך לעיל לא אתי כרבי יהודה ורבי עקיבא יליף מנסכיה שנאמר בששי אלמא דסבר דניסוך המים לא הו אלא תרי יומי אבל כרבי יהושע מיתוקמא לפיכך אין מזכירין אלא ביו"ט האחרון דגשמים בחג סימן קללה אבל ניסוך המים הוי כל שבעה דגמרא גמיר לה:

שה"ג. שדי חמד כללי הפוסקים סימן ח אות ת. ראה בסוף.

(7 רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק י הלכה ו. כל שבועת ימי הקטן מנסכין את המים על גבי המזבח. ונדבר זה הלכה למשה מסיני. ועם נסוף היין של תמיד של שחר הנה מנסף המים לבדו:

(9 תוס' סוכה נא עמוד ב ד"ה קרא הגבר תקעו והריעו ותקעו - תימה דמשמע שמקרות הגבר הולכין לשאוב מים וא"כ היו נפסלין בלינה דע"כ לא פליגי פ"ב דזבחים (דף כ.) אלא לענין קידוש ידים ורגלים מקרות הגבר ועד צפרא [אי] פסלא בלינה או לא אבל מי הכיור (עצמו) נפסלין בעמוד השחר כדמוכח התם ואפי' סילקן מן הכיור אחר קרות הגבר הדר משקע ליה וי"ל דשוהין היו בתקיעות ובתרועות ובהפיכת פניהם למערב וגם בחזרה לאחר מילוי והיה מאיר היום קודם שגיעו לעזרה ועד שיקדשן בכלי לא הוכשרו ליפסל בלינה כדתנן פרק חטאת העוף במסכת מעילה (דף י.) גבי נסכים ואף על פי שהצלוחית היתה מקודשת מכל מקום אין כלי שרת מקדשין בחוץ אלא בפנים:

ירושלמי סוכה פרק ד הלכה ו. הוון בעינן מימר. המעובה שלמים והמידק שלנין. דאמר רבי יונה בשם רבי אימי. נקב שאינו מוציא מים מוציא יין. ושאינו מוציא יין מוציא שמן. ושאינו מוציא שמן מוציא דבש. ונאפלו תימר חילופין. דרבי יהודה היא. דרבי יהודה אומר. מלוג הנה מנסף פלישמונה. רבי שמעון בן לקיש בעא קומי רבי יוחנן. הקדימן לזבח מה הן. ניסכן בלילה מה הן. לא ניסף היום מהו שניסוף למחר. אמר ליה. גישמעיה מן הדא דאמר רבי אילא בשם רבי יסי. ונסכיה. אהד ניסכי מים ואהד ניסכי יין. הדא אמרה.

הקדימן לזבח פֶּשֶׁר. נִסְכָּן בְּלִילָה פֶּשֶׁר. לֹא נִסְפָּה הַיּוֹם
לֹא יִנְסָף לְמִחָר. עַל שֵׁם. עֶבֶר יוֹם עֶבֶר קָרְבָּנוּ.

לקוטי שיחות חלק ב עמוד 425. אין פלוג קען מען
דאָך פּרעגן וויבאלד אז דער ניסוך איז געווען
אינדערפרי, בזמן הקרבת תמיד של שחר, איז דאָך ניטא
קיין גאַנצע זיבן טעג, ווארום עס פעלט די ערשטע נאַכט
? אָבער באמת איז דאס ניט קיין קשיא מצד צוויי
טעמים: (א) די שמחה פון סוכות איז פארבונדן מיטן
לולב, וואָס דאָס הויבט זיך אן פון ביינאכט, משקידש
היום, (ב) אפילו מצד הנסכים, שטייט אין ירושלמי אז
בדיעבד אויב מען האָט מנסך געווען ביינאכט, אפילו די
ערשטע נאַכט, וואָס מען האָט נאָך קיין איין מאל ניט
מקריב געווען, איז בדיעבד כשר. במילא הויבט זיך אן
די שמחה פון ביינאכט, און עס זיינען פאַראַן גאַנצע זיבן
מעת לעת. דער טעם פאַרוואָס ניסוך הי מים איז כשר
בדיעבד אויך ביינאכט איז ווייל ניסוך המים איז ניט
חובת הזבח נאָר חובת היום. וואָס דאָס איז דער חילוק
צווישן ניסוך היין און ניסוך המים: ניסוך היין איז חובת
הזבח, דערפאַר מוז עס זיין בייטאָג דווקא, אָבער ניסוך
המים איז חובת היום. הגם אז אויך ניסוך המים איז
פארבונדן מיטן זבח, וואָס דערפאַר שטייט אין תוספתא
אז עס איז שייך פיגול אין ניסוך המים, אָבער
פונדעסטוועגן איז דאס ניט פארבונדן מיטן זמן הזבח.

.....

און דאָס איז אויך דער ענין וואָס ניסוך היין האָט
געדארפט זיין בייטאָג דווקא און ניסוך המים האָט
געקענט זיין אויך ביינאכט עבודה מצד השגה קען זיין
נאָר בשעת אים איז ליכטיק אין זיין שכל, ער פארשטייט
און פילט, דעמאָלט דווקא קען ער דינען דעם אויבערשטן
מצד שכל. אָבער די עבודה פון קבלת עול קען זיין אויך
ביינאכט, ביי אים לייכט ניט, פוני דעסטוועגן רעכנט ער
זיך ניט מיט קיין זאך און ער איז מקבל אויף זיך עול
מלכותו יתברך.

10 סוכה מג עמוד א. "לָכֶם" — מִשְׁלָכְכֶם, לְהוֹצִיא אֶת
הַשָּׂאוֹל וְאֶת הַגָּזוּל. "בַּיּוֹם" — וְאֶפִּילוּ בַשֶּׁבֶת. "רֵאשׁוֹן"
— אֶפִּילוּ בַּגְּבוּלִין. "הֵרֵאשׁוֹן" — מְלַמֵּד שְׂאִינוּ דוֹחָה
אֶלָּא יוֹם טוֹב הֵרֵאשׁוֹן בְּלִבְד. אָמַר מֶר: "בַּיּוֹם" —
וְאֶפִּילוּ בַשֶּׁבֶת. מְכַדֵּי טַלְטוּל בְּעֵלְמָא הוּא, אִיצְטְרִיךְ קָרָא
לְמִישְׁרֵי טַלְטוּל? אָמַר רַבָּא: לֹא נִצְרְקָא אֶלָּא לְמִכְשִׁירֵי
לוּלָב, וְאֶלִּיבָא דְהַאי תַּנְא, דְּתַנְיָא: לוּלָב וְכָל מִכְשִׁירֵי
דוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת, דְּבַרְי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. מַאי טַעְמָא דְּבַרְי

אֱלִיעֶזֶר? אָמַר קָרָא: "בַּיּוֹם", וְאֶפִּילוּ בַשֶּׁבֶת. וְרַבְּנָן —
הַאי בַּיּוֹם מַאי עֲבָדֵי לֵיהּ? מִיבְעֵי לֵיהּ: "בַּיּוֹם", וְלֹא
בְּלִילָה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר "בַּיּוֹם" וְלֹא בְּלִילָה מָנָא לֵיהּ? נִפְקָא
לֵיהּ מִסִּיפָא דְקָרָא: "וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׂבַעַת
יָמִים" — יָמִים וְלֹא לֵילוֹת. וְרַבְּנָן — אִי מְהִתֵּם הִנֵּה
אֲמִינָא: לֵילָף "יָמִים" "יָמִים" מְסוּפָה. מָה לְהִלָּן — יָמִים
וְאֶפִּילוּ לֵילוֹת, אַף פָּאן נְמִי יָמִים — וְאֶפִּילוּ לֵילוֹת.

רמב"ם הלכות לולב פרק ז הלכה י. כִּיצַד. מוֹלִיךְ
וּמְנַעֵנֵעַ רֹאשׁ הַלוּלָב שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וּמְבִיא וּמְנַעֵנֵעַ רֹאשׁ
הַלוּלָב שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְכֵן בְּעֵלְיָה וִירִידָה. וְהֵיכָן מוֹלִיךְ
וּמְבִיא. בְּשַׁעַת קְרִיאַת הַהִלָּל בְּ (תהילים קיח א) (תהילים קיח
כט) "הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב" תְּחִלָּה וְסוֹף וְכֵן (תהילים קיח כה)
"אָנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נַא". וְכָל הַיּוֹם כְּשֶׁר לְנִטְיַלַת לוּלָב וְאִינוּ
נוֹטֵל בְּלִילָה:

פרש"י סוכה לג עמוד ב ד"ה הכי גרסינן לעולם בתר
דאגדי' וקא סבר אגד הזמנה בעלמא הוא - אין אגודתו
קריאת שם להיות חל עליו שם לולב פסול לדחות והלכך
אפילו דחוי מעיקרא אין כאן עד שיקדש עליו היום
ועודנו בפסולו דכיון דמטא זמן מצוה ולא חזי ליה מיקרי
דחוי אבל מקמי הכי לאו דחוי הוא:

11 עירובין יג עמוד ב. אָמַר רַבִּי אֶבְיָא אָמַר שְׂמוּאֵל:
שְׁלֹשׁ שָׁנִים נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל, הִלְלוּ אוֹמְרִים:
הִלְכָה כְּמוֹתְנוּ, וְהִלְלוּ אוֹמְרִים: הִלְכָה כְּמוֹתְנוּ. וְצִאָה בַת
קוֹל וְאָמְרָה: אֵלּוּ וְאֵלּוּ דְבַרֵּי אֱלֹהִים חַיִּים הֵן, וְהִלְכָה
כְּבֵית הַלֵּל.

12 סוכה נ עמוד ב. תַּנּוּ רַבְּנָן: הִחְלִיל דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת,
דְּבַרְי רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוֹנָדָה. וְנִחְכְּמִים אוֹמְרִים: אַף יוֹם טוֹב
אִינוּ דוֹחָה. אָמַר רַב יוֹסִף: מַחְלוּקַת בְּשִׁיר שֶׁל קָרְבָּן,
דְּרַבִּי יוֹסִי סָבַר: עֵינֵי שִׁירָה בְּכָלִי, וְעַבְדוּדָה הִיא, וְדוֹחָה
אֶת הַשֶּׁבֶת. וְרַבְּנָן סָבְרִי: עֵינֵי שִׁירָה בְּפֶה, וְלֹא עַבְדוּדָה
הִיא, וְאִינֵה דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. אֶבְיָא שִׁיר שֶׁל שׂוֹאֲבָה, דְּבַרְי
הַפֵּל שְׂמִיחָה הִיא, וְאִינֵה דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת.

רש"י ד"ה דברי הכל שמחה יתירה היא - ואינה מן
התורה אלא לחבב את המצות ולא דחי שבת:

תוס' שם סע"א ד"ה שאינו דוחה לא את יו"ט ולא
את השבת. אע"ג דחליל אינו אסור אלא משום שמא
יתקן כלי שיר כמו לא מספקין ולא מטפחין דפ' משילין
(ביצה דף לו:) וקיי"ל דאין שבות במקדש בית השואבה
שאני כדאמרינן בגמרא דאינה אלא משום שמחה יתירה:

דקדוקי סופרים שם. שמחה יתירה היא ¹.

¹ וכ"ה בכ"י וברש"י ובפסקי הרי"ד וכ"ה הוא לקמן נא עמוד א ד"ה דברי הכל את (המצות) בכ"י [המצוה בעלמא].

14) עירובין עה עמוד ב. בַּעַא מִינֵיהּ רַב יוֹסֵף מְרַבֵּה: עֲשָׂאוּ לְאִילָן סוּלָם, מַהוּ? תִּיבְעֵי לְרַבִּי, תִּיבְעֵי לְרַבְנָן. תִּיבְעֵי לְרַבִּי: עַד קָאן לֹא קָאָמַר רַבִּי הֵתָם כָּל דְּבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת לֹא גָזְרוּ עָלָיו — הֲנֵי מִילֵי בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת, אֲבָל פּוֹלֵי יוֹמָא — לֹא. אוּ דִילְמָא אֶפִּילוּ לְרַבְנָן: פִּיתְחָא הוּא, וְאֶרְכָּא הוּא דְרַבִּיעַ עֲלֵיהּ. (רבינו חננאל- פי' האילן כמו פתח הוא כיון שיכול לעלות ולירד בו. וגזירת השבת שמנע מלעלות בו).

15) סוכה ר"פ ה. הַתְּלִיל חֲמִשָּׁה וְשִׁשָּׁה. זֶהוּ הַתְּלִיל שֶׁל בֵּית הַשְּׁאוּבָה, שְׁאִינָה דוֹחָה לֹא אֶת הַשְּׁבֶת וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב. אָמְרוּ, כָּל מִי שֶׁלֹּא רָאָה שְׂמֻחַת בֵּית הַשְּׁאוּבָה, לֹא רָאָה שְׂמֻחָה מִיָּמָיו:

16) שבת פ עמוד ב. עַל מְלֵא כַּף סִיד. תָּנָא: כְּדֵי לִיתָן עַל פִּי כַּף שֶׁל סִידָן. מֵאן תָּנָא דְחוּל מְעַלֵּי לִיהַ לְסִיד? אָמַר רַב חֲסִדָּא: רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְתַנְיָא: לֹא יוֹסֵד אָדָם אֶת בֵּיתוֹ בְּסִיד, אֲלָא אִם כֵּן עִירַב בּוֹ תָבֵן אוֹ חוּל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: תָּבֵן מוּתָר, חוּל אָסוּר — מִפְּנֵי שֶׁהוּא טְרַכְסִיד. רַבָּא אָמַר: אֶפִּילוּ תִימָא רַבְּנָן — קִילְקוּלוּ זֶהוּ תִיקוּנוֹ.

17) לקוטי תורה ר"ה נו עמוד ג. אֵךְ אַעפִּ"כּ רֵאוּ חַכְמִים מְשׁוּם גִּזְרָה דְרַבָּה לְדַחוּת מִ"ע זֹו בַשְּׁבֶת וְהַעֲנִין כִּי גִזְרָה זֹו הִיתָה בְּזִמְנָן בֵּית שְׁנֵי כְּנוּדַע בַּגְמָרָא שְׂרוּב הַגְזִירוֹת וְהַחֲמוּרוֹת וְהוֹסִיגִים הִיוּ בְּזִמְנָן בֵּית שְׁנֵי דוּקָא וְהִינּוּ מַחְמַת שְׁבִבִית שְׁנֵי לֹא הִיתָה גְאוּלָּה שְׁלִימָה כִּי הִיוּ מַלְכֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מוֹשְׁלִים עֲלֵיהֶם כְּנוּדַע וְגַם אַרְזוּ"ל ע"פ וַאֲרִצָּה בּוֹ וַאֲכַבְדִּיהָ חֲסֵר ה' (בַּחֲגֵי סִימָן א') שֶׁה' דַּבְרִים חֲסֵרוּ בְּבֵית שְׁנֵי בְּרֵאשׁוֹן אַרְוֹן וְכַפּוֹרֹת וְנִבְיָאִים כּו'. וְהַטַּעַם לְכָל זֶה כִּי בֵּית רֵאשׁוֹן הִיהָ מִבְּחֵי ה' עֵילָאָה בֵּינָה [כַּמִּשָּׁשׁ בְּזַהַר שְׁמוֹת (ד"ט ע"ב) וְע"שׁ בַּמִּקְדָּשׁ שְׁפִי שְׁגַם הַמְּלִי הִיתָה אִזּוּ בַּמְדַּרְגַּת הַבֵּינָה שֶׁהִיא ה' עֵילָאָה וְעַמִּישׁ מִזֶּה סְדִיָּה שֶׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת וְעֵינִין עוֹד מִזֶּה בַּמִּקְדָּשׁ פ' תְּרוּמָה דְקַמִּי"ג ע"א ע"פ שֶׁה"שׁ] עֲלֵמָא דְחִירוֹת [ע' זֶהר תְּצוּה דְקַפִּי"ג סַע"א וּפ' אִמּוֹר דְצ"ב ע"ב וְר"פ קֶרַח וְס"פ לך לך דְצ"ה ע"ב] חִירוֹת מִשְׁעִבּוּד עוֹי"ג וְהִיא בְּחֵי עֲלֵמָא דַּתְּכִסְיָא וְע"כ הִיהָ בּוֹ אַרְוֹן וְכַפּוֹרֹת שֶׁהֵם גִּי"כ מִבְּחִינָה זֹו כַּמִּשָּׁשׁ בַּעִי"ח שַׁעַר הָאֵרֶת הַמוֹחִין זוֹי"נ פ"ח

וכן הנביאים הם נו"ה דאימא דוקא וכמ"ש בשער היחודים פ"א בשם התיקונים ומבינה נביאים ואינון נו"ה כו' אבל בית שני חסר בחי' ה' עילאה ולא היה בו גילוי הה' דברים שהם מבחי' ה' עילאה מפני שהי' מבחי' ה' תתאה ולכן לא היה בו חירות כו' ולכן גזרו בו חכמים כמה גזרות וסייגים שלא תהיה יניקת החיצונים משא"כ בבית ראשון בבחי' עלמא דאתכסייא אין שם שליטה וממשלה לס"א כלל ומפני זה גזרו גם גזרה זו בבית שני לדחות מ"ע של תורה שלפי שחסר בו בחי' ה' עילאה דבינה אזי אין מקום מוכן לגילוי והתלבשות עונג עליון דחו"ב דא"א שלמעלה מז"ת הנמשך ע"י השופר שאינו שורה ומתלבש אלא בבינה דאצי" כנ"ל שהוא בחי' הכלי לגילוי תענוג זה וכמ"ל באריכות ולכן בשבת שבלא"ה נמשך בחי' הארת התענוג מז"ת פטור משופר כי תענוג העליון מזה דהיינו מחו"ב דא"א הנמשך ע"י השופר לא הי' נמשך כ"כ בזמן בית שני.

18) לקוטי תורה דרושים לסוכות עט עמוד ד. וּשְׂאֵבֶתָם מִים בַּשֶּׁשׁוֹן מִמַּעֲיָנֵי הַיְשׁוּעָה (בישעיה י"ב). הנה בכל השנה היה ניסוך היין ע"ג מזבח והוא מפורש בתשב"כ בהדיא בכמה מקומות. ובחג הסוכות היה עוד גם ניסוך המים ע"ג המזבח כל שבעת ימי החג. והוא הלכה למשה מסיני (סוכה ל"ד א' זבחים ק"י ע"ב) שאינו מפורש בהדיא בתשב"כ רק דרבנן סמכה אקראי ושאיבת המים היה בשמחה גדולה ע"ש ושאתם מים בששון כו' כמבואר במסכת סוכה ספ"ד ורפ"ה. ויש להבין הטעם למה אינו מפורש בתושב"כ כו' (ועיין מזה בזהר בסוף חלק א' בהשמטות ד"א ע"ב וד"י"ב ע"א וע"ב). והנה בתחלה צ"ל ענין ניסוך היין כי הנה ביין כתיב (שופטים ט') החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים בהיות ידוע דבינה אם הבנים היא השמחה כמ"ש אם הבנים שמחה. כי השמחה היא גילוי ההעלם לכן נמשך דוקא מבחי' בינה שהוא כשמבין ומשיג תעלומות חכמה שנמשך בגילוי בהבנה והשגה ממש שמשיג אותו בטוב אז יהיה השמחה. משא"כ כשעדיין אינו משיג הדבר בהשגה היטב רק הוא עדיין נעלם בכח חכמתו ואינו בגילוי אצלו ממש לא יקבל עונג ושמחה כלל. אך הנה בינה נק' ג"ע עלמא דאתכסיא וכמ"ש בזח"א ויצא (קנ"ג ב' קנ"ד ובשאר דוכתי). וזה היה עבודת הלויים דכתיב ועבד הלוי הוא שממשיכים בחי' הוא דהיינו עלמא דאתכסיא הוא דא עתיקא המלוכב בבינה מהעלם אל הגילוי והיינו ע"י השיר שהיו אומרים על היין שהוא בחי' בינה. וזהו ענין יין המשמח אלקים ואנשים שמביא

אלקות לידי גילוי לאנשים דהיינו ע"י הבינה שמבין ומשיג גדולת ה' תתלהב נפשו בה' וזהו ג"כ בחי' יין הגשמי שגורם ג"כ השמחה וגילוי ההעלם נכנס יין כו' (וע' עוד מענין ועבד הלוי הוא בד"ה אז ישיר משה ובנ"י ומענין הוא בד"ה לך לך גבי הוא עשנו). אך ההפרש בין ניסוך היין שבכל השנה לבחי' מועדים לשמחה ובפרט סוכות זמן שמחתנו שהיה בהם ג"כ ניסוך היין הוא כמו עד"מ אדם כשנתפעל ושמח מאיזה דבר אעפ"כ יכול להיות השמחה וההתפעלות אצלו בהעלם מזולתו שיהיה תוכו רצוך חדוה ושמחה ואינו גלוי לעין כל אבל כשנתפעל ונשמח מאד מאיזה דבר אזי נראה שמחתו לעין כל ומרנן ומרקד ברגל ומטפח ביד שאינה יכול להיות בהסתר מרוב גדולת השמחה. כך כל השנה אף שנתפעל מאלהות א"ס ב"ה הממכ"ע וסוכ"ע עאפ"כ הוא בהעלם אצלו שאור השמחה מתעלם בהכלי והכלי מגבילתו אבל בחג הסוכות נראה שמחתו לעין כל שהאור בוקע הכלי מחמת רוב גדולת אור השמחה וריבוי גילוי ההעלם (ועמ"ש בד"ה ה' לי בעוזרי ועמ"ש ר"פ שלח בד"ה ענין המרגלים בפ"י זבת חלב ודבש שהוא מחמת תוספת האור והגילוי לא יוכלו הכלים להעלים כו') ושמחה זו היא הרעש הגדול כמו שמרנן ומרקד כשנשמח בגשמי כן ויותר מכן הוא הרנן והרקוד ברוחניות בשירות ותשבחות לפני ה' כמ"ש והאופנים בראש גדול. זהו ענין ניסוך היין של כל הנשנ וגם בסוכות היו מנסכים גם יין. וניסוך המים הוא היה בחג הסוכות לבד היו מנסכים יין בספל זה ומטם בספל זה מערבי של מים כו'. וניסוך היין הוא בחינת בינה וניסוך המים הוא בחינת חכמה והוא גבוה מאד נעלה מניסוך היין. והענין כי זהו בחיד כהנים ולוים כמ"ש בזהר (ח"ג דל"ט ע"א) דיין מסטרא דליואי אתי כו' וסטרא דכהנא מיין צלילן נהירין. כי טבע המים שיוורדים ממקום גבוה למקום נמוך והוא בחי' כהן שהשפעה יורדת לכה"ג ומשם לכל ההנים כמארז"ל כה"ג נוטל חלק בראש מדת ראש הוא משפיע ויין הוא בחינת לויים שהוא ההעלאה ממקום נמוך למקום גבוה מאד והוא ג"כ לארמא קלא ברעש ושיר שהוא בחי' התגלות כמארז"ל כל בעלי השיר יוצאים בשיר. משא"כ מים הוא בחשאי כמו בחי' כהנים דעובדוי בחשאי אינן כו' וכמו שבחי' כהנים גבוה מבחי' לויים כמ"ש וילוו עליך וישרתוך כך ניסוך המים גבוה מאד נעלה מניסוך היין (ובפרט שהיה מים חיים שנודע מדרגתם הגבה מאד נעלה בבחינת חכמה כמ"ש במ"א גבי מים חיים דקידוש מי חטאת כו' גם כמ"ש

בדרוש והגדת לבנך בענין ההפרש שבין יו"ט לשבת זהו ג"כ מוחין דאימא ומוחין דאבא ובמ"א נת' שזהו ג"כ ההפרש בין ברכה לקדושה גם לכן בכהנים נאמר וקדשתו ובלוים כתיב לטהרם כמ"ש במ"א בד"ה שבת שבתון וע"פ ושמתי כדכד):

סידור ד"ה ד"ה הנ"ל. והנה, זה היה ענין עבודת הלויים בשיר על הקרבן, כמ"ש ועבד הלוי הוא, ופי' בזהר דהוא בחי' עלמא דאתכסייא, ועבודתם היה להביא ההעלם לידי גילוי אור, ובזאת היו מתקנים בחי' הוא כו', וכמ"ש במ"א. וביאור הדברים ידוע דכתיב יין המשמח אלהים, פי', מפני שנכנס יין יצא סוד, הענין הוא, דהיין מוציא את ההעלם שהיה בלבו להיות נגלה לכל כו', על כן גם בבחי' יציאת העלם אור א"ס שיבא לידי גילוי היה דוקא ע"י מצות ניסוך היין ע"ג המזבח, וע"י השיר של הלויים בהרמת קול דוקא, לפי שהיין משמח את האלהים להיות יציאתו מן ההעלם כו', וענין השיר הוא ג"כ ענין הגילוי ברעש גדול, כמו האופנים שאומרים ברעש גדול כו' מפני בחי' גילוי אור האלקי עליהם, שמבחי' גילוי האור דוקא תהיה התפעלות השמחה בשיר ובהרמת קול רעש דוקא, כנראה בחוש בהתפעלות השמחה ינגן המנגן בקול נעימות, מפני דחיקת האורה ושמחה בהבל הלב שלא יכילנו הכלי יצא הקול וכו'. ולכך אין אומרים שירה אלא על היין דוקא, לפי שנכנס יין יצא סוד וכנ"ל, וד"ל. וזהו שכל המלאכים בעלי השיר יוצאים כו', שיוצאים מבחי' הכלי שלהם. והוא רק בבחי' העלאה מלמטה למעלה, כידוע שהלויים בבחי' גבורות דאור חוזר כו', וד"ל. ואמנם, מצות ניסוך היין היה בכל השנה, אבל בחג הסוכות הלכה למשה מסיני בניסוך המים מלבד ניסוך היין. וענין ניסוך המים יובן ע"פ הקדמה מתחלה הידוע שיש הפרש בין לויים לכהנים, שהכהנים הוא היפך מדריגת הלויים הנ"ל, ולמעלה הרבה מהם במדריגה, בהיות מבואר שהלויים בשיר הוא בבחי' גבורות דאימא כו', וגם היין המשמח אלקים הוא בבחי' חסדים דאימא כו', אבל הכהנים מדריגתם בבחי' חכמה, כ"ח מ"ה, שלמעלה הרבה מבחי' בינה, אימא עילאה כו', ונקרא בשם אין לגבי הבינה שנק' ישי, כמ"ש להנחיל אוהבי יש כו', כידוע שחכמה הוא ביטול במציאות. ולכך עבודת הכהנים דוקא בחשאי, ולא ברעש כלל, כי מה פשפשת כו', וכמ"ש במ"א, וד"ל. והנה, שרש הכהנים בכלל הוא בחי' כהן גדול, שהוא בחי' רב חסד או נוצר חסד במזלות דבדיקנא דכהנא רבה, והוא בחי' אל עליון", דבי' אחיד אבא ותליא, כידוע דאבא יונק ממזל הח' דנוצר כו',

והיינו מקור כל החסדים, עד שגם החכמה ששרשה בחסדים, כמ"ש החכמה תחיה כו', וכמ"ש במ"א, אינו אלא בחי' הארה בעלמא ממנו, וכמ"ש והחכמה מאין תמצא, לפי שהוא מקור החכמה, ונקרא אנת חכים ולא בחכמה ידיעה כלל. וזהו כה"ג נוטל חלק בראש, פי', בראשית חכמה כו'. ובחי' כהן הדיוט הוא רק ענף החסד כשכבר מסתעף מן החכמה בדרך השתלשלות הקו הימין חז"ן כו', אבל בחי' כה"ג הוא מקור כל החסדים, והוא נמשל למים דווקא, כמו המים שיורדים מגבוה לנמוך עד למטה מטה, כמו כן טבע בחי' החסד הגדול שבבחי' עתיק להתפשט מגבוה לנמוך בהשתלשלות בקו הימין כו', והוא היפוך טבע הגבורות דלויים שעולים מלמטה למעלה כו', וד"ל. וזהו ענין ניסוך המים בחג, להמשיך מבחי' רב חסד דע"י, שהוא בחי' כה"ג, להיות יורד מגבוה לנמוך לכהן הדיוט, ומן הכהנים יומשך השפע של החסדים לכללות נשמות ישראל, והוא בבחי' ביטול דחכמה בחשאי דוקא, ולא ברעש דשיר הלוים, אלא כמים שיורדים בחשאי כו', וד"ל. ולזה הטעם היה במזבח ב' נקבים, ונקראים שיתין, א' שמנסכים בו היין ואחד שמנסכים בו המים בחג, לפי שהמים הוא בחינת המשכות מוחין דאבא, והיין הוא בחי' המשכות מוחין דאימא, וכולם נמשכים לשיתין שבמזבח, שהוא בחינת יסוד דנוקבא כידוע, וד"ל.

ספר המאמרים תרס"ט עמוד לז. וע"פ הנ"ל יובן מ"ש ושאתם מים בששון. דהנה ענין ניסוך המים וכמו"כ כל הגילויים דחה"ס זהו הגילוי מההמשכה דיוהכ"פ, דהנה כת' כי בענן אראה דקאי על ענן הקטרת. וידוע דענין הקטרת הוא בירור הי"א כתרין דמסאבותא שז"ע הי"א סממני הקטרת. וביזהכ"פ הבירור הוא ע"י התשובה. דבכל השנה הרי ג"כ ע"י הקטרת נמשך גילוי אור עליון יותר מע"י קרבנות וכמ"ש תכון תפילתי קטרת לפניך כו'. לפי שקטרת הו"ע בכל מאדך כו' וכמ"ש במ"א. ובפרט ביוהכ"פ שהוא הבירור שע"י תשובה מעומקא דליבא דמשכין לי' בחילא יתיר דממשיכים בחי' פנימיות ועצמות א"ס ב"ה ועז"נ כי בענן אראה בעצמותי כו'. והמשכה זאת דביוהכ"פ הגילוי מזה הוא בחה"ס שז"ע בכסה ליום חגיניו כו' כנודע. וזה"ע. ניסוך המים שבחה"ס, דהנה מים ויין הן בחי' חכ' ובינה. וההפרש ביניהם ידוע דבינה הוא אם הבנים בחי' מקור הקרוב אל המדות משא"כ בחי' החכ' כו'. ולכן התחלת עיקר ההשתל' הוא מבחי' בינה לפי שהיא בבחי' קרוב אל המדות, משא"כ בחי' החכ' הגם שהיא ג"כ מקור המדות,

מ"מ הוא בבחי' ריחוק כו' וכמ"ש במ"א. וזהו דשמחה הוא ביין דוקא לפי ששמחה היא מהגילוי ולהיות דעיקר הגילוי הוא בבחי' בינה לכן שייך שם שמחה אם הבנים שמחה כו'. אבל בחי' חכ' שהיא למע' מהגילוי אינו שייך שם עדיין השמחה כו'. אמנם בחה"ס היו מנסכים גם מים ע"ג המזבח והיינו שגם בחי' החכ' מאיר בגילוי ולא בחי' החכ' דאצי' בלבד אלא גם בחי' עצמיות החכ' היינו בחי' החכ' דעתיק בחי' שכל מופלא הנ"ל וגם למע' מזה כו' וזהו היינו בחי' החכ' דעתיק בחי' שכל מופלא הנ"ל וגם למע' מזה כו' וזהו שהחכ' דאצי' האירה בגילוי לפי שנמשך ונתגלה בחי' פנימיות ועצמות אוא"ס ב"ה שלא בבחי' סדר והדרגה כלל כו'. וז"ע ניסוך המים גילוי בחי' החכ' ובשרש שרשו גילוי בחי' עצמו' אוא"ס ב"ה ולכן הי' השמחה בניסוך המים שמאחר שגם החכ' מאיר בגילוי הרי שייך גם בזה ענין השמחה ואדרבה הי' שמחה גדולה ועצומה מאד שהרי הגילוי הוא נעלה מאד באי"ע לגבי הגילוי דכל השנה לכן הי' השמחה גדולה ביותר כו'. והחסידים ואנשי מעשה היו מרקדים לפניהם באבוקות של אור דהיינו גילוי בחי' אור שלמע' מבחי' מים דהיינו בחי' מים העליונים שלמעלה מהשתל' כו' כנ"ל. ועז"א ושאתם מים בששון דהמים הוא בששון ושמחה לפי שמאיר בגילוי כו'. ושרש ההמשכה היא ממעייני הישועה דהיינו בחי' פנימיות ועצמות אוא"ס ב"ה. וענין מעייני הישועה היינו בחי' מקור הישועה. דהנה ענין הישועה שייך כאשר יש מנגד אז צריכים ישועה והיינו בחי' מל' דרגלי' יורדות ה"ה צריכה ישועה וכמ"ש כוס ישועות אשא כו'. אמנם ענין מעייני הישועה היינו בחי' המקור שמשם נמשך ממילא הישועה והוא גילוי בחי' עצמות אוא"ס ב"ה שמשם נמשך הישועה כו'. והיינו ע"י הבירור דענן הקטרת דיוהכ"פ שזהו ע"י התשובה דמעומקא דלבא שע"י נמשך בחי' שרש ומקור הישועה כו'. וכמו"כ הוא בשמחה דניסוך המים שלא יתערב זר בשמחתם להיות שהשמחה היא מהגילוי דבחי' עצמות, אזא"ס ממילא לא יהי' בזה תערובות זרות ח"ו שז"ע הישועה שבא ממילא כו'. וכ"ז הי' בחה"ס דוקא שזהו הגילוי שלאחר התשו' דיוהכ"פ כו'.

לקוטי שיחות חלק ב עמוד 420. דער ענין פון ניסוך המים אין עבודת האדם ברוחניות, איז קבלת עול, וואָס דאָס איז דער חילוק פון יין און מים. יין האָט אַ טעם, דענינו ברוחניות - הבנה והשגה. מים איז אַ זאָך וואָס מצד עצמו האָט דער מענטש אין דעם קיין טעם ניט, ער טוט עס נאָר מצד קבלת עול. ער רעכנט זיך ניט מיט זיך

ווי ביי אים לייגט זיך דער ענין, נאָר ער פאַרבינדט זיך מיטן מקור און איז דאָס מקיים מיט קבלת עול.

19 ברכות לה עמוד א. והאי "קדש הלולים" להכי הוא דאָתא? האי מיבעי ליה סד דאָמר רחמנא אַתְלִיה נהדר אַתְלִיה. ואיך דָּבַר הַטְעוֹן שִׁירָה, טְעוֹן חֲלוּל, וְשִׁירָה טְעוֹן שִׁירָה, אֵין טְעוֹן חֲלוּל. וְכַדְרֵי שְׂמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנְתָן דְּאָמַר רַבִּי שְׂמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנְתָן: מַזְנוּ שְׂאִין אוֹמְרִים שִׁירָה אֵלָא עַל הַיַּיִן? — שְׂנַאָמַר: "וְתֵאמַר לָהֶם הַגָּפָן הַחֲדָלְתִּי אֶת תִּירוּשֵׁי הַמְשַׁמֵּחַ אֵלֵהֶם וְאֵנְשֵׁים", אִם אֵנְשֵׁים מְשַׁמֵּחַ, אֵלֵהֶם בְּמָה מְשַׁמֵּחַ? מִכָּאן שְׂאִין אוֹמְרִים שִׁירָה אֵלָא עַל הַיַּיִן!

20 מנחות כ עמוד א. אימא (אחרים דבאין חובה לה ניהו) לבונה ואיתי דם דאיכא נסכים נסכים בהדי אימורין הוא דאתו מ"ט אכילה ושתיה אדרבה כפרה ושמחה

רש"י ד"ה אדרבה - לצורך דם אתו דהכי אורחא לאחר כפרת דם שכיפר על החטא בא היין המשמח אלהים ואנשים דמי שנתכפר חטאו שמח:

21 פסחים קט עמוד א. תנו רבנן: סָיִב אָדָם לְשַׁמֵּחַ בְּנֵיו וּבְנֵי בֵיתוֹ בְּרֵגֶל, שְׂנַאָמַר: "וְשַׁמְחֶתָּ בְּחֶגְפְּךָ". בְּמָה מְשַׁמְחֶם — בַּיַּיִן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אֵנְשֵׁים בְּרֵאוּי לָהֶם, וְנִשְׁמֵחִים בְּרֵאוּי לָהֶם. אֵנְשֵׁים בְּרֵאוּי לָהֶם — בַּיַּיִן. וְנִשְׁמֵחִים בְּמָה? תְּנֵי רַב יוֹסֵף: בְּבִבְלָא — בְּבִגְדֵי צְבָעוֹנוֹ, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — בְּבִגְדֵי פִשְׁתָּן מְגוֹהָצִין.

שולחן ערוך הרב או"ח סימן תקכט ס"ז. פִּיצַד מְשַׁמְחִין? הַקְטָנִים נוֹתֵן לָהֶם קְלִיּוֹת וְנֶאֱגוּזִים, וְהַנְּשִׁים קוֹנֵה לָהֶם בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִין כְּפִי מְמוֹנֵן, וְהַנְּשִׁים בְּזֶמֶן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קִיָּם הָיָה אוֹכְלִין בְּשֵׁר שְׁלָמִים לְשַׁמְחָה, וְעַכְשָׁיו שְׂאִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִיָּם — אֵין יוֹצְאִים יָדֵי חוּבַת שְׁמִחָה אֵלָא בַּיַּיִן, שְׂנַאָמַר "וַיַּיִן יִשְׂמַח לֵב אֲנוֹשׁ". אֲכַל בְּשֵׁר אֵין חוּבָה לְאָכּוֹל עַכְשָׁיו, פִּינֵן שְׂאִין לָנוּ בְּשֵׁר שְׁלָמִים. וּמְכַל מְקוֹם, מִצְוָה יֵשׁ בְּאֲכִילַת בְּשֵׁר בְּיוֹם טוֹב, פִּינֵן שְׂנַאָמַר בּוֹ שְׁמִחָה, וְהוֹאִיל וְאֵי אֶפְשָׁר לָנוּ לְשַׁמְחַת בּוֹ בְּעֶקֶר הַשְׁמִחָה שֶׁהִיא אֲכִילַת בְּשֵׁר שְׁלָמִים — יֵשׁ לָנוּ לְשַׁמְחוֹ בְּשִׂאָר כָּל מִינֵי שְׁמִחוֹת. לְכַד נִהְיֵה לְהַרְבּוֹת בְּמִינֵי מֵאֲכָלִים בְּיוֹם טוֹב יוֹתֵר מִבְּשַׁבָּת שְׂאֵלָא נֶאֱמַר בָּהּ שְׁמִחָה, וְכֵן בְּגֵדֵי יוֹם טוֹב צְרִיכִים לְהִיּוֹת יוֹתֵר טוֹבִים מִבְּגֵדֵי שְׁבִית.

22 חינוך מצוה לא. מַצְנֵת קְדוּשָׁה שְׁבִית בְּדָבָרִים —

לְדַבֵּר דְּבָרִים בְּיוֹם שְׁבִית בְּכַנְיֻסְתּוֹ וְכֵן בִּיצִיאָתוֹ, שְׂיִהְיֶה בָּהֶם זִכָּר גְּדֻלַּת הַיּוֹם וּמַעֲלָתוֹ וְהַבְּדֻלְתּוֹ לְשִׁבְחַת מְשַׁאֵר הַיָּמִים שְׁלֹפְנֵיו וְאַחֲרָיו, שְׂנַאָמַר (שמות כ ח) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשְׁבִּיט לְקַדְּשׁוֹ, כְּלוֹמַר, זָכְרֵהוּ זִכָּר קְדוּשָׁה וּגְדֻלָּה. וּבְפִירוּשׁ אָמְרוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ (פסחים קי, א) שְׂדָבָרִים אֵלּוּ מְצוּיִם אָנוּ לְאֶמְרָן עַל הַיַּיִן. מְשַׁרְשֵׁי מְצוּהָ זֹה, כְּדֵי שְׁנַתְעוֹרֵר מִתּוֹךְ מַעֲשֵׂה זֶה לְזָכֹר גְּדֻלַּת הַיּוֹם וְנִקְבַּע בְּלִבְבָנוּ אֲמוּנַת חֲדוּשׁ הָעוֹלָם (שמות כ יא) כִּי שְׁשַׁת יָמִים עָשָׂה ה' וְגו'. וְעַל כֵּן נִתְחַבְּנוּ לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲשֵׂה עִם הַיַּיִן, לְפִי שְׂטָבַע הָאָדָם מִתְעוֹרֵר בּוֹ הַרְבֵּה (ברכות לה, ב) שֶׁהוּא סוֹעֵד וּמְשַׁמֵּחַ.

23 סידור קלז עמוד ד. בוודאי גם עכשיו יש בחינת שמחה האלקית הנ"ל בכאן"א מישראל רק שהיא מלובשת בלבוש זר, והיא שמחה הגשמית שבאה משתיית היין הגשמי, שמתלבשת ונעלמת בה כו'. וידוע דאין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל כו', כי גבוה מעל גבוה כו', ואם כן, השפעת וגידול של היין, וגם סבת כח היין לשמח הנפש בשמחה גשמית, הנה היא באה ממלאכים רוחניים הפועלים המשכה זו מאין ליש. והנה מבואר במ"א ע"פ ויצמח ה' כל עץ נחמד כו', שהמלאכים נקראים עצי שטים עומדים כו', שבהם וע"י כל שלוחי השפע לנשמות ונבראים תחתונים כו', וא"כ גם שמחה האלקית בנפש האלקית תבא באדם ע"י שלוחי השפע, והם המלאכים עליונים כו'. אך ורק שהשפעת השמחה האלקית באה מבחינת פנימית המלאכים, והשפעת שמחה הגשמית שביין באה מבחינת חיצונית ופסולת ושמרים שלהם, שנפל בתחתית המדריגות להיות מציאות שמחה גשמית ביין הגשמי כו', ואמנם נתלבשה הפנימית בחיצונית, והוא השמחה אלהית בשמחה הגשמית בזמן הגלות, ונתאחדו עד שהשמחה הגשמית מסתיר ומעלים מאד אור שמחת - הנפש אלקית וכו'. וזהו משחרב בהמ"ק", שנתלבשה השכינה בלבושים זרים בבחי' גלות, נעלמה הפנימית - בחיצונית, ואין שמחה האלקית נגלית אלא בלבוש שמחת היין הגשמי, והיינו שני פירושים דביין, א' עם היין, מפני שמעלים ומסתיר מאד, והב' במה שבתוכו, והוא השמחה - אלקית דוקא שבבחינת העלם ביין, ולא ביין עצמו, וד"ל.

24 לקוטי תורה דרושים לחג הסוכות עח עמוד ד. והנה אמרו רז"ל תפלות כנגד תמידין תקנום והענין כי עבודה שבלב זו תפלה והלב הוא רומז כנגד המזבח וכשם שהיו ב' מזבחות פנימי וחיצון כך יש בלב ב' בחי'

חיצוניות הלב ופנימיות הלב כנודע (וכמ"ש בזח"ג פ' צו ד"ל ע"ב דמזבח הפנימי נקי קול דממה דקה שהוא בחי' קלא פנימאה ונקרא ג"כ מזבח הזהב והיא בחי' אהבה רבה שמבחינת כמעלת הזהב על הכסף כו' ועי' מזה ג"כ בזח"ג פרשה בהעלותך דקנ"א ע"ב ובפרדס בעה"כ ערך מזבח. ויובן עוד ענין ב' בחי' אלו ממ"ש בד"ה שיר השירים בענין ב' בחי' כלה ע"ש וזהו עצמו ענין ב' בחי' מזבח הנ"ל), וכשם שהיו מקריבין על מזבח החיצון כל הקרבנות פרים ואילים וכבשים כו'.

דרך מצותך מצות בנין המקדש פרק ב. מזבח החיצון ומזבח הפנימי הם בחי' חיצוני' הלב ופנימי' הלב והנה בחיצוני' הלב הוא בירור הבהמה ר"ל המדות הרעות של נפש הבהמית להשליך התאוות רעות ולעורר התשוקה לה' והוא בתפלה פסוד"ז ויוצר ואח"כ מזה"פ בחי' קטרת בחשאי פנימי' הלב והתקשרות נפלאה לה' והוא באמת ויציב ט"ו ווי"ן שהם חיזוק דבר הנאמר בק"ש איך שהו' אחד, גם מזבח הפנימי הוא בחי' התעוררות רחמים רבים.

תורת העולה להרמ"א חלק א פרק כד. כתב הרמב"ם פרק שלישי מהלכות בית הבחירה (יז) מזבח הקטורת היה מרובע אמה על אמה והוא נתון בהיכל מכוון בין הצפון לדרום משוך בין השלחן והמנורה לחוץ. ושלשתן היו מונחין משליש ההיכל ולפנים כנגד הפרוכת המובדלת בין המקדש ובין קדשי הקדשים עד כאן לשונו. והנה טרם אדבר הכוונה בזה אומר שיש להפלא ולתמוה למה לא סדרה התורה עניין מזבח הקטורת במקום הראוי לו דהיינו פרשת תרומה גבי שלחן ומנורה ששם מקומו במשכן ובמקדש. רק אחר כל גמר מלאכת המשכן ומלאכת החצר כולו ומלאכת הבגדים ופרשת התמידים נאמר בסוף תצוה ועשית מזבח מקטר קטורת וגו'. וכבר דברו בזה הקושיה הראשונים ז"ל בפירושים רק שהדבר נאות לכוונתינו ויתישב היטב ראיתי לדבר בו גם כן. ועוד יש להקשות למה הזהיר על המזבח ההור ביחוד לא תעלה עליו קטורת זרה ולא אמר גם כן על המזבח העולה שלא יקרבו עליו קרבן זר ומגואל וכן על השלחן והמנורה ראוי ומחויב שלא יעלה עליהן רק מה שצוה השם יתברך. וזולת זה הוא דבר זר ומתועב וכבר העיר גם כן על קושיה זו בעל העקידה פרשת תרומה. ועל כן אני אומר כי כמו שבמעשה בראשית האדם היה נברא לאחר כל מעשה בראשית וכמו שאמרו במדרש (במדבר רבה י' י) משל למלך שמכין חופה לבנו ואחר

כך מכניס החתן כן הוא עניין בכאן כי המשכן והמקדש וכליו הם דוגמא העולם כאשר נתבאר בפרקים שעברו על כן אחר כל מעשים באר עניין מזבח הקטורת הרומז על האדם אשר במעשיו הנעימים מקטיר קטורת על המזבח והוא לבו כמו שאמר המשורר (שיר הייחוד ליום א) מזבח אבנה בשברון לבי. וכבר האריך בעל העקידה פרשת צו לבאר שהמזבח הוא מורה על לב האדם. וכבר כתבתי לעיל פרק רביעי בשם הרמב"ם כי מזבח הקטורת היה מורה על השפעת הנכבד היורד על שכל האדם שעיקר משכנו במוח או בלב והמעשים הנעימים הם נמשלים לקטורת כמו שדרשו ז"ל (בראשית רבה סא ד) למה נקרא שמה קטורת שמעשיה נעים כקטורת. ואמרו במדרש רבתי פרשת נשא (במדבר רבה יג) שהקטורת היה נקרב נגד צדיקים שמעשיהם נעימים כקטורת. והוא טעם אמרו רבותינו ז"ל (שבת פט א) הקטורת עוצר המגפה והוא האמת בעצמו שכשישראל עושין תשובה המגפה נעצרה ודוד עליו השלום היה אומר תכון תפלת קטורת לפניך רצה לומר כאלו היו כל מעשיו נעימים ומקובלים שאז התפלה רצויה ונראה שזהו עניין מדרשם ז"ל (תנחומא תצוה טו) באמרם שמן וקטורת ישמח לב. שמן שנמשח בו כהן גדול וקטורת שהיה מקטיר לפני ולפנים והיה מתמר ועולה ישמח לב היו כל ישראל שמחיו והיו יודעין שנתכפר להם ונתקבלו מעשיו. ואמרו ביומא (כא ב) שמסתכלין בענן הקטורת לאיזה רוח היה נוטה כו'. וכל זה מטעם שאמרנו שהקטורת היה מורה על מעשים הנעים. ולכן כשהיה מתמר ועולה מול השמים היה ניכר שלב ישראל לאביהם שבשמים והיו ישראל שמחים וכן לכל רוח שהיה נוטה מזומנים ומוכנים גשמי נדבה וטללי ברכה. ולכן היה מסתכלין בענן הקטורת וכל זה מבואר והוא הטעם גם כן שנענשו קרח ועדתו על ידי קטורת ונתיישבה הכהונה לאהרן וזרעו על ידי הקטורת. גם נדב ואביהו נענשו בקטורת כי לא יתכן להקריב קטורת רק קדוש השם אשר יבחר בו השם יקרבו אליו. ויתבאר עוד לקמן בעניין הקטורת וסממניו אם ירצה השם וא"כ נתבאר טעם שהזכיר מזבח הקטורת לבסוף כל המלאכה כי רומז על האדם שהוא אחרון במעשה בראשית טעם זה נאמר במזבח הקטורת אמתיים קומתו, ממנו קרנותיו אמר שההוד וקירון עור פניו הוא ממנו ומעצמו כי הבחירה ביד האדם להקטיר קטורת כשר או קטורת זרה על לבו והלשון בעצמו נאמר גבי משה עליו השלום קרנים מידו לו וגו'. רצה לומר שזכה לקרני ההוד שלו מצד בחירתו הטובה ומידו היתה

26) סוכה נא עמוד א. מתנני' מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו. במוצאי יום טוב הראשון של חג ירדו לעזרת נשים, ומתקנין שם תיקון גדול. מנורות של זקב היו שם, וארבעה ספלים של זקב בראשיהם, וארבעה סולמות לכל אחד ואחד, וארבעה ילדים מפירחי כהונה וביניהם כדים של מאה ועשרים לוג שהן מטילין לכל ספל וספל. מבלי מכוני כהנים ומקמיניהן, מהן היו מפקיעין, ובהן היו מדליקין. ולא היה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה. חסידים ואנשי מעשה היו מרקדני בפניהם באבוקות של אור שבידיהן, ואומרים לפניהם דברי שירות ותושבחות. והלויים בכנורות ובנבלים ובמזלזלים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר, על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים, כנגד חמש עשרה (מעלות) שבתהלים, שעליהן לויים עומדין בכלי שיר ואומרים שירה. ועמדו שני כהנים בשער העליון שירד מעזרת ישראל לעזרת נשים, ושתי חצוצרות בידיהן, קרא הגביר — תקעו והריעו ותקעו. הגיעו למעלה עשירית — תקעו והריעו ותקעו. הגיעו לעזרה — תקעו והריעו ותקעו. (הגיעו לקרקע — תקעו והריעו ותקעו.) היו תוקעין והולכין עד שמגיעין לשער היוצא ממזרח. הגיעו לשער היוצא ממזרח — הפכו פניהן ממזרח למערב ואמרו: אבותינו שהיו במקום הזה — "אחוריהם אל ההיכל ופניהם קדמה ומשתתוים קדמה לשמש", ואנו ליה עינינו. רבי יהודה אומר, היו שנין ואמרי: אנו ליה, וליה עינינו.

27) עטרת ראש שער יוה"כ לו עמוד א. והנה אחר שנתבאר למעלה כללות ענין ד' בגדי לבן הנ"ל יש להבין ענין עבודת הקטרת שהי' הכה"ג עובד לפני ולפנים בבגדי לבן דוקא, והוא מ"ש כי בענן אראה כו', ומבואר למעלה שמענן זה דקטרת בהיכל ק"ק נמשך ז' מקיפין דסכות שהן ענני כבוד שבמדבר כידוע.

אור התורה סוכות עמוד א'תשכב. והענין דהנה סכך הסוכה הוא נעשה מענן הקטרת דיוהכ"פ, וכמו שע"י איד" העולה מן הארץ עי"ז נעשי' עננים להמטיר מטר כמ"ש ואיד יעלה כו', כ"ה מענן הקטרת שמקטירי' בהיכל קדש הקדש עי"ז נעשה עננים, הוא כדוגמת בחי' ענני הכבוד שהוא הסוכות אשר השבתי את בני בצאתם ממצרים.

ד"ה והוא כחתן תרנ"ז פרק יא. וידוע דשרש ההמשכה הוא מענן הקטרת דיוהכ"פ שנמשך בדרך

לו זאת ועל כן צותה התורה שלא להקריב עליו קטורת זרה כי האדם מצוה שלא יקרב קטורת זרה מה שלא בא רמז הזה בכל כלי המשכן. והיה המזבח מכוון באמצע ההיכל בין צפון לדרום כי ידוע כי המזג הממוצע מועיל מאד. להיות האדם טוב המעלות ומדות כמו שביאר בעל העקידה כל זה בארוכה פרשת ויהיו חיי שרה והביא ראיות ברורים לדבריו מדברי הפילוסופים. וידוע שרוח צפון הוא קר ורוח דרום הוא חם ולכן הממוצע בין שניהם הוא במזג השווה בין קור לחום כמו שכווננו ז"ל באמרם (ברכות ה ב) מי שנותן מטתו בין צפון לדרום הויין ליה בניים זכרים ולפי שהיכל היה מרמז על העולם בכללו היה המזבח הקטורת מכוון באמצע. כי ידוע שאמצע העולם הוא הקו השווה ששם נברא אדם הראשון כדברי החוקרים ששם הוא המקום היותר נאות לאדם להיות במזג שווה בין קור והחום. והיה משוך לחוץ בין השלחן והמנורה עד שבדרך הכניסה למקדש שהיתה ממטה למעלה כמו שנתבאר בפרק ראשון היה מזבח הקטורת למטה משלחן ומנורה להורות כי הלב שהוא דוגמתו נושא החכמה והתורה שנרמז בשלחן ומנורה והיה כולן בשליש הפנימי סמוך לפרוכת דוגמת המזוזה שהיא בשליש העליון בגובה של פתח להורות כי שלשה כלים אלו דבוקתן וקשורן בעולם העליון שהן שליש גובהו של עולם. והיה מרובע אמה על אמה ואמתיים קומתו להורות על עניין נאות וזה כי המלאכים מתוארים בגובה כמו שנאמר וגובה להם ויראה להם. אמנם אינן מתוארים ברוחב ואורך על כן שכל אדם שמשכנו במוח ובלב שהוא המזבח שהוא כח בגשם מתואר ברוחב ואורך וגובה שהוא גדר הגשם שיש לו שלשה מרחקים. אמנם מלבד גובה זו יש לו עוד גובה שיש למלאכי מעלה ולכן היה אמתיים גובהו להורות על שני מיני גובה. אמנם ברוחב ואורך לא היה רק אמה להורות על מרחוק גשמי והוא מבואר.

25) ד"ה שמח תשמח תרנ"ז עמוד 48. ואמנם בחי' שמחה הנ"ל בהשגה והתבוננות אינה אמיתית השמחה עדיין, כי הרי השמחה מורכבת בהשגה וא"כ הרי היא מוגבלת לפי אופן ההשגה כו', הגם שהשמחה היא על האלקות שמשגיג במוחו, מכל מקום הרי היא לפי אופן ההשגה בלבד כו', כי בלתי ההשגה אינו שייך ענין השמחה הנ"ל, וכל עצמה הוא רק מצד שמשגיג ונתפס האור האלקי במוחו כו'.

מקיף בסכך הסוכה וכידוע דסכך הסוכה הוא בחי' ענני הכבוד שנמשכים מהעשן דקטרת דעשן.

ספר המאמרים מלוקט חלק א עמוד רמז. כידוע שסכך הסוכה הוא דוגמת ענני הכבוד [כהדעה בגמרא ענני כבוד היו, וכן הובא לפסק הלכה בשו"ע אדה"ז בהל' סוכות בתחלתם], והוא נמשך מענן הקטרת דיוה"כ. וביאור הענין הוא, כנ"ל דתחלה באה ההמשכה דראש השנה בבחי' פנימיות ביום הכפורים. והמשכה זו שביום הכפורים היא ע"י ענין הקטרת שממנו הי' צ"ל וכסה ענן הקטרת את הכפרתי, ובכללות יותר זהו ע"י כללות עבודת כהן גדול ביום הכפורים בקדש הקדשים. ומענן הקטרת שביום הכפורים נמשך אח"כ סכך הסוכה (שהסוכה היא ע"ש ענני הכבוד).

28) סוכה יא עמוד ב. זֶה הַכֶּלֶל: כָּל דָּבָר שֶׁמִּקְבֵּל טוֹמְאָה כּוּי. מָנָה הֵי מִיָּלִי? אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, אָמַר קְרָא: "וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאֶרֶץ". מָה אֵד — דָּבָר שֶׁאֵינּוּ מִקְבֵּל טוֹמְאָה וְגִידוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ, אִם סוּכָה — דָּבָר שֶׁאֵינּוּ מִקְבֵּל טוֹמְאָה וְגִידוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ. הַנִּיחָא לְמֵאן דְּאָמַר עֲנֵי כְבוֹד הָיִי. אֵלֵא לְמֵאן דְּאָמַר סוּכּוֹת מְמַשׁ עֲשׂוּ לָהֶם, מֵאֵי אֵיכָא לְמִימְרָ? דְּתַנְיָא: "כִּי בְּסוּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", עֲנֵי כְבוֹד הָיִי, דְּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: סוּכּוֹת מְמַשׁ עֲשׂוּ לָהֶם. הַנִּיחָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֵלֵא לְרַבִּי עֲקִיבָא מֵאֵי אֵיכָא לְמִימְרָ? כִּי אֶתָּא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר קְרָא: "חַג הַסּוּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ", מְקִישׁ סוּכָה לְחַגִּיגָה. מָה חַגִּיגָה — דָּבָר שֶׁאֵינּוּ מִקְבֵּל טוֹמְאָה וְגִידוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ. אִם סוּכָה — דָּבָר שֶׁאֵינּוּ מִקְבֵּל טוֹמְאָה וְגִידוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ.

שולחן ערוך הרב או"ח סימן תרכה ס"א. "בַּסּוּכּוֹת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים [גו']", לְמַעַן יִדְעוּ דְרַתִּיכֶם כִּי בַּסּוּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאֵי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם — הֵם הָיוּ עֲנֵי כְבוֹדוֹ שֶׁהִקִּיפָם בָּהֶם לְצַל לְבַל יָכֶה בָּהֶם שָׂרָב וְשִׁמְשׁ. וְדָגְמָא לָזֶה צָנּוּן לַעֲשׂוֹת סּוּכּוֹת הַעֲשׂוּיִת לְצַל, כְּדֵי שֶׁצָּנָפִיר נִפְלְאוּתוֹ וְנִבְרָאוּתוֹ. וְלָכֵן צָרִיךְ כָּל אָדָם לְכַוֵּן בִּישׁוּבָתוֹ בַּסּוּכָה, שִׁיּוּשָׁב בָּהּ כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁצָּנּוּן לִישָׁב בַּסּוּכָה זָכַר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. וּמִצְוָה לְתַקֵּן הַסּוּכָה וְלְבַנוֹתָהּ כְּלָה מִיָּד לְמַחֲרַת יוֹם הַכְּפוּרִים אַחַר יְצִיאָה מִבֵּית הַכְּנָסֶת, מִצְוָה הַבָּאָה לִידּוֹ אֵל יְהוֹמִיץָהּ:

29) תוס' מנחות יח עמוד א ד"ה עד אחת. עד אחת. במגילת סתרים דרבינו נסים גריס עד לאחת פירוש עד מאד כדמתרגמינן מאד לחדא וי"מ עד אחת עד הנפש

שנקראת יחידה והשתא משמע הכא שרבי למד הרבה מרבי אלעזר בן שמוע וקשה דבסוף הערל (יבמות ד' פד.) אמר רבי כשהלכתי ללמוד תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע חברו עלי תלמידיו כתרנגולין של בית בוקיא ולא הניחו לי ללמוד אלא דבר אחד במשנתינו ושמא מעשה זה היה אח"כ תדע דהתם קאמר ללמוד תורה והכא קאמר למצות מדותיו:

30) לקוטי שיחות חלק ד עמוד 1151. אין דעם פֿאַרבונד פון אַ אידן מיטן אויבערשטן זיינען דא כמה מדריגות ...ג) די עצי מיות'דיקע התקשרות פון עצם הנשמה מיט עצמותו יתברך. אָט דער פֿאַרבונד האָט ניט אויף זיך קיינע מדידות והגבלות און איז העכער פון צו קענען זיך אויסדריקן אין וועלכער עס איז תנועה, אפילו ניט אין דער תנועה פון תשובה. און די התקשרות קען ניט ווערן אויפגעטאָן דורך פעולות און עבודות ווייל אַלע פעולות פון מענטשן, ווי הויך זיי זאָלן זיין, האָבן זיי דאָך אַלץ עפעס אַ מדידה נאָר דאָס איז פֿאַראַן ביי יעדער אידן בטבע, מצד זיין עצם הנשמה, וואָס איז אַ חלק אלקה ממעל ממש, און אויך איצט (בגוף) איז זי חבוקה ודבוקה בך, יחידה לייחדך. וויבאלד אַז די התקשרות איז העכער פון אַלע מדידות און ציורים, איז פונקט ווי זי קען ניט געשאפן ווערן דורך עבודה, אַזוי קען מען זי אויך ניט שוואכער מאַכן אָדער פוגם זיין אין איר דורך העדר העבודה אָדער דורך עבירות. אין דער מדריגה פון התקשרות דערגרייכן ניט קיינע פגמים און חטאים. און דערפֿאַר איז עיצומו של יום מכפר, ווייל יום כיפור ווערט נתגלה ביי יעדער אידן דער עצמית דיקער פֿאַרבונד פון זיין עצם הנשמה מיט דעם אויבערשטן, און בשעת עס ווערט נתגלה די מדריגה, פֿאַלן במילא אָפּ אַלע פגמים (די פלוגתא פון רבי ורבנן איז נאָר, צי עס פֿאַדערט זיך תשובה בכדי עס זאָל נתגלה ווערן די מדריגה. אַלע זיינען אָבער מודה אַז די כפרה פון יום כיפור ווערט ניט אויפגעטאָן דורך תשובה, נאָר עיצומו של יום איז מכפר פון זיך אליין). אין יענע מדריגות וואו די חטאים האָבן דערלאנגט און פוגם געווען, דאָרט דאַרף מען אויפֿטאַן אַ כפרה, און דאָס קומט דורך תשובה, וואָס שאפט ביי דעם מענטשן, און דורך דעם אויך למעלה, אַ טיפּערן פֿאַרבונד צווישן אים מיטן אויבערשטן, וואָס צעברעכט און נעמט אַראָפּ אַלץ וואָס שטערט צו דער התקשרות. אָבער די כפרה פון יום כיפור ווערט דורך דעם וואָס עס איז מאיר אַזאַ דרגא וואו ס'איז מלכי תהילה ניטא קיין פגם, כנ"ל.

31 אמור כג, מב. בספֿת תֿשבוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל־הָאָזְרַח
בְּיִשְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ בְּסַפֿת:

32 סוכה כח עמוד ב. תָּנוּ רַבָּנָן: כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים אָדָם
עוֹשֶׂה סוּכָתוֹ קִבַּע וּבֵיתוֹ עָרָא, כִּי־צָד? הָיוּ לוֹ כָּלִים נְאָיִם
מַעְלָן לְסוּפָה, מַצְעוֹת נְאוֹת — מַעְלָן לְסוּפָה, אוֹכֵל וְשׁוֹתֵה
וּמְטִייל בְּסוּפָה. מָנָא הָגֵי מִי־לִי? דְּתָנוּ רַבָּנָן: "תִּשְׁבּוּ" —
כַּעֲיִן תְּדוּרוֹ, מְכָאן אָמְרוּ: כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים עוֹשֶׂה אָדָם
סוּכָתוֹ קִבַּע וּבֵיתוֹ עָרָא, כִּי־צָד? הָיוּ לוֹ כָּלִים נְאָיִם —
מַעְלָן לְסוּפָה, מַצְעוֹת נְאוֹת — מַעְלָן לְסוּפָה, אוֹכֵל וְשׁוֹתֵה
וּמְטִייל בְּסוּפָה וּמְשַׁנֵּן בְּסוּפָה.

33 המשך ס"ו עמוד לב. זהו"ע סוכה שהוא גילוי בחי'
המקיף שז"ע צל וסכך הסוכה כו', דהנה בר"ה ממשיכים
הרצון על עולמות דז"ע הרצון למלוכה שממשיכים
בר"ה ואין מלך בלא עם וממילא נמשך הרצון על
העולמות והגילוי הוא בסוכות וכמ"ש תקעו בחדש שופר
בכסא ליום חגיגו דבר"ה ויוהכ"פ הוא עדיין מכוסה
ונעלם דהגם דביוהכ"פ נמשך האור אבל ההמשכה הוא
למע' עדיין ואינו נמשך למטה, והגילוי למטה הוא
בסוכות שז"ע ליום חגיגו כו' אמנם הגילוי הוא בבחי'
מקיף ובכדי שיאיר בבחי' פנימי' זהו ע"י הלולב, דהנה
הלולב הוא המשכת הדעת בנוק' דז"א העומדת בחזה
דז"א והיינו בבחי' כתר מל' שכנגד חזה דז"א כו' והוא
המשכת בחי' או"פ כו' ולכן צ"ל נטילת לולב בסוכה
והיינו שהאו"מ נמשך בבחי' פנימי' כו'.

לקוטי שיחות חלק כב עמוד 124. וועט מען דאָס
פֿאַרשטיין בהקדם ההסברה אין דער שייכות, ע"פ נגלה,
צווישן מצות סוכה און מצות נטילת לולב (וואָס כאָטש
אַז אויך נטילת לולב ווערט אין דער פרשה אָפגעשטיילט
פון חג הסוכות, פארבינדט עס אָבער די תורה מיטן חג
ה' שבעת ימים", ניט ווי סוכה, כנ"ל): דער אַלטער רבי
זאגט בסיודורו אז מצות נטילתו (פון לולב) בסוכה היא
מצוה מן המובחר. לכאורה איז דאָס אָן ענין וואָס איז
ע"פ קבלה, און דער מקור פון דעם איז אין כתבי
האריז"ל; אָבער י"ל אַז אזוי ווי אַלע ענינים אין (קבלה
און) פנימיות התורה האט אויך דאָס אַ מקור והסברה
ע"פ נגלה [בפרט אַז דער אַלטער רבי איז משנה פונעם
לשון וואָס שטייט אין כתבי האריז"ל (טוב לברך כו"ו"
וכיו"ב) און שרייבט מצוה מן המובחר]. די הסברה
בזה: דער יום חמשה עשר לחודש ניסן איז אויסגעשטיילט
אַלס אַ זמן מיוחד (בעיקר) ניט צוליב דעם וואָס דעמאלט
איז דא די מצוה פון אכילת מצה, נאר ווייל דאָס איז דער

יום צאתך מארץ מצרים ובמילא ווערט ער אַ חג ויו"ט -
והי' היום הזה לכם לזכרון וחגותם אותו חג לה'
לדורותיכם, און דאָס וואָס ער איז (א יו"ט) אַ זמן מיוחד
איז די סיבה צו די מצות שבו, כולל די מצוה פון אכילת
מצה. משא"כ די שבעת ימים בחמשה עשר יום לחודש
השביעי הזה" איז ניט קיין זמן מיוחד ומובדל מצ"ע, נאר
להיפך - צוליב דעם חיוב ומצוה פון ישיבה בסוכה
שבעת ימים: היות אַז אין די שבעת ימים איז דא די מצוה
פון ישיבה בסוכה (ובפרט באופן אַז די מצוה פון סוכה
נעמט אַרום דעם גאנצן מענטשן וכל עניניו במשך די
שבעת ימים תשבו כעין תדורו כנ"ל, אַז ער איז דר
בסוכה כל ז' הימים בין ביום ובין בלילה) - ווערן
דורכדעם די שבעת ימים מיוחדים, אַ חג לה'. עפ"ז
איז מובן, אַז די ציונים בנוגע החג ופרטיו וואָס שטייען
בהתחלת הפרשה ביום הראשון מקרא קודש כל מלאכת
עבודה לא תעשו שבעת ימים תקריבו אשה לה' גו' -
זיינען ניט קיין באזונדערע ענינים, וואָס האָבן ניט קיין
פארבונד מיטן חיוב ישיבה בסוכה (ווי מ'קען מיינען,
כנ"ל), נאר אדרבה דער גדר חג הסוכות איז שייך און
חל אויך אויף זיי. משא"כ בחג הפסח, וואָס ער איז אַ חג
אַלס אָן ענין בפ"ע פון מצות, זיינען די אַלע ענינים -
דאָס וואָס ער איז מקרא קודש", דער ציווי פון כל
מלאכה לא תעשו", און די הקרבת הקרבנות במשך
שבעת ימי החג ניט פארבונדן מיטן ענין המצות שבו,
נאר מיטן עצם החג. ע"פ הנ"ל איז מובן אויך בנוגע דעם
קיום המצוה פון ישיבה בסוכה און די שייכות פון מצות
נטילת לולב צו דער מצוה פון סוכה: כנ"ל איז ביים ציווי
בסוכות תשבו שבעת ימים ניט געזאגט געוואָרן (בסוכות
תשבו בשבעת הימים) - אז דאָס זיינען פון פריער ז' ימי
חג - ווייל דאָס וואָס מ'איז מחוייב צו זיצן שבעת ימים
בסוכה איז ניט דערפאר וואָס דאָס זיינען שבעת ימי חג
נאָר להיפך - בסוכות תשבו מאַכט גדר ז' ימי חג, כנ"ל
בארוכה. ועפ"ז יומתק לשון רש"י בנוגע שמיני עצרת:
אויף דעם וואָס די גמרא זאָגט אַז ער איז רגל בפני עצמו
אָפגעשטיילט פון חג הסוכות טייטשט רש"י שאין יושבין
בסוכה": דער רגל פון חג הסוכות איז דער (מסובב
ו)ענין פון ישיבה בסוכה, דער עצם הרגל באשטייט אין
דעם וואָס יושבין בסוכה. בסגנון אחר: דער חג ווערט
אויפגעטאָן דורך דער ישיבה בסוכה שבעת ימים בפועל
תשבו כעין תדורו. לאידך, בא לולב שטייט ולקחתם לכם
ביום הראשון גו', די מצוה פון נטילת לולב איז ווייל דאָס
איז יום הראשון פון חג הסוכות. און במילא איז מובן,

אז דער זמן מצוה ושם מצוה אויף די ד' מינים איז חל ביום הראשון, די קדושת חג הסוכות איז גורם דעם חיוב ושם מצוה עליהם. און וויבאלד אז די שלימות גדר וקדושת החג איז דורך דער ישיבה בסוכה בפועל, איז דאך במילא מובן, אז ווען מ'נעמט א לולב בסוכה איז דאס ניט בלויז א דין אין כעין תדורו" פון סוכה, וואָס דורך דעם קומט צו אין מצות סוכה, נאָר דאָס איז א דין אין נטילת לולב, עס איז מוסיף שלימות אין דעם שם (וקיום ה) מצוה פון לולב, מצוה מן המובחר.

34 פסקי הסידור דיני לולב. ומן הדין יש לברך על הלולב אחר התפלה קודם ההלל אלא לפי שמצות נטילתו בסוכה הוא מצוה מן המובחר ואי אפשר לצאת מבית הכנסת מפני הרואים לפיכך בבוקר קודם שיתפלל בעודו בסוכה יברך.

לקוטי שיחות שם הערה 19-21. ראה בסוף.

38 לקוטי תורה נצבים מה עמוד א. וזהו הרים הגבוהים ליעלים פי' שבחי' הרים הגבוהים נמשך למטה ע"י יעלים שהוא בחי' קול השופר כי שופר של ראש השנה של יעל פשוט שהוא בחינת תשובה מעומק הלב כנ"ל.

לקוטי לוי יצחק אגרות עמוד שה. וע"ד קושייתך בהמבואר בתו"א בדרושי פורים שצ"ל שמינית שבשמינית, ושענין זה הוא מ"ת על ה"ס, הרי הרמב"ם פסק דלא מינה ולא מקצתה (בהל' דעות פ"ב הלכה ג' ע"ש). איני מבין את קושייתך הכי התו"א ולקו"ת וכדומה הוא ספר וחיבור שנתחבר להלכה ולפסקי דינים, שאז הי' נופל הקושיא, הרי הוא ספר שענינו לפרש הענינים ברוחניות ובעבודה שבלב, והרי בסוטה ד"ה יש דעת ר"ח ב"א אמר רב שת"ח צ"ל בו שמינית שבשמינית, שגם הדעה הזאת דא"ח היא (לוא יהא שאין הלכה כמותה). הנה בתו"א וכדומה הוא לפי הדעה הזאת. עוד זאת, כנראה מלשון הגמרא שם משמע שרנב"י שס"ל לא מינה ולא מקצתה כו' אינו חולק על הדעות הקודמים דר"ח ב"א כו' ודרבא, כי הרי איתמר אמר רנב"י כו', ואם בא לחלוק הול"ל רנב"י אמר (אם שבהג"מ ברמב"ם שם מבואר שחולק). וגם הדעות הקודמים הרי לא יחלוקו על האמור באבות במשנה מאד מאד הוי שפל רוח, שהוא עד קצה האחרון. וכל הדעות אמתיים המה. והוא עפ"י המבואר בתו"א שם, שלבוש מלכות וסוס כו' צ"ל ע"י המן, בחיי גאווה קצת לאחר

הבירור, והיינו דעות ר"ח ב"א כו' ור"ה בר"י דר"י ורבא כו'. וכתר מלכות א"א להיות כלל ע"י המן רק ביטול לגמרי, היינו דעת רנב"י, ושניהם אמת הם, ועיין בהוספות לתו"א במג"א מה שצ"ל שמינית שבשמינית הוא רק בתחלת העבודה, אבל אח"כ צ"ל ביטול גמור כמו באברהם שמצאת את לבבו נאמן לפניך ע"ש. הנה עפ"י ג"כ א"ש ב' הדעות שמא"ה ומר אמר חדא ולא פליגי. (ועיין ברש"י בסוטה שם בדרנב"י, לא יחפוץ ט', לא יחפוץ דוקא, שחפץ הוא רצון הפנימי ונפשי, זה אסור, משא"כ ברצון סתם בהא לא קאמר רנב"י. והוא ג"כ מכיוון עם האמור, כי חפץ הוא פנימיות הכתר בחי' כתר מלכות, שלמעלה מלבוש מלכות). ועיין בלחם משנה בפ"א מהלכות דעות הלכה ד' ה', עפ"י האמור שם ג"כ יש לתרץ.

39 המשך שמח תשמח בתחילתו. והענין הוא דהנה ביגה הוא בחי' השגה והבנה מה שנתפס ונקלט הדבר שכל היטב במוחו, והיינו ע"י שמפרט הפרטים שבהדבר מושכל ומקרב הענין לעצמו ע"י כמה הסברים והצעת דברים באורך ורוחב עד שתופס ומשיג את הדבר שכל כמו שתופסים כלי ביד כמו כן נתפס השכל במוחו על ידי ריבוי הפרטים עד שנתפס ונקלט הענין היטב במוחו, שזהו ענין השגה. וגם בירור כל דבר מושכל לבא על אמתתו הוא על ידי העיון דבינה דוקא, והוא ענין הקושיות והתירוצים עד שמתברר ומתלבן הדבר מושכל ובא על אמתתו כמו שהוא כו'. והנה כשתופס ומשיג את הדבר מושכל היטב במוחו ושכלו ה"ה שש ומח בהשגה זו, וכמו שאנו רואין בחוש שהאדם שמח באיזה השגה שמשגיג בשכלו, אך דוקא כשבא השכל בהשגה גמורה, דקודם שמשגיג את השכל אינו שייך שמחה אדרבה הוא אז בעוצב ומרירות מצד העדר ההשגה, אבל כשמשגיג היטב הרי הוא בשמחה מן ההשגה, וזהו ענין מה שאמרו רז"ל צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, דהנאה ושמחה זו היא מן. ההשגות שמשגיגים בגן עדן כידוע. מה שאין כן בחכמה אינו שייך שמחה, להיות כי החכמה היא למעלה מהשגה עדיין.

תורה אור ח עמוד ג. והנה התענוג והשמחה לכאורה ענין א' הם אבל באמת ב' ענינים המה כי עד"מ עשיר שיש לו מטמון כסף וזהב באוצרו הוא שמח וטוב לב אעפ"י שאינו רואה אותו וגם אעפ"י שהממון רחוק ממנו כמה מאות פרסאות. אך להיותו יודע שישנם בשלימות בודאי אעפ"י שמכוסה ונעלם הוא מעיניו עתה ישמח לבו

מאד וזהו ענין ומהות השמחה שיכול להיות על הטוב אף כשהוא נעלם ומכוסה מעיניו. אבל ענין התענוג והשעשועים אינו אלא דוקא כשרואה הדבר שמתענג ממנו בעיניו ממש כמו שעשוע האב עם בנו הוא דוקא כשרואהו בעיניו משא"כ מרחוק אינו שייך תענוג רק שמחה ולכן מברכין ברכת הראיה כשרואה אדם החביב לו כו'.

(40) תוס' סוכה נ עמוד ב ד"ה ורבנן. ורבנן סברי עיקר שירה בפה. תימה דבפ' המוצא תפילין (עירובין קב:) תנן קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה ואיכא תנא בגמ' דאמר לא היה קושרה אנא עונבה ועד כאן לא פליגי אלא בתיקון כלי אי דחי שבת משום מכשירי קרבן אבל שיר עצמו לכ"ע דחי ותנן נמי פרק שני דערכין (דף י.) בשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המזבח בשחיטת פסח ראשון ובפסח שני ובי"ט הראשון של פסח ובי"ט של עצרת ושמנה ימי החג אלמא דחי שבת וי"ט דא"א לשמנת ימי החג בלא שבת ולרב ירמיה בר אבא דמסיק בשמעתין בשיר של שואבה פליגי אבל שיר של קרבן לכ"ע דחי ניחא ורב יוסף דהכא איתותב מבריייתא וצ"ל דמתניתין דערכין ודעירובין הוה מוקי להו רב יוסף כרבי יוסי בר יהודה ומיהו אכתי קשה דבסוף תמיד נשחט (פסחים סה.) משמע דמילתא דפשיטא היא דאין שבות במקדש ואפי' ר' נתן דמחמיר התם מודה דשבות צריכא התיירו ועוד תנן בפירקין (דף נג:) גבי תקיעות של מקדש דבכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות ואפילו בשבת כדדייק בגמרא דבכל יום תנן. ולא אשתמיט דפליגי שום תנא ואין לומר דהנהו תקיעות דאורייתא דהא (דקתני) שלש לפתיחת שערים ותקיעות נמי שלש כדי להבטיל העם ממלאכה דוחות י"ט שחל להיות בערב שבת כדתנן פרק קמא דחולין (דף כו:) י"ט שחל להיות בערב שבת תוקעין ולא מבדילין שהיו משנין בהם במקצת כדמפרש התם טעמא בגמרא וכל הני דהתם דרבנן ולא גזור במקדש ובמילוי המים דכתיב ושבתם מים בששון. גזור וי"ל דלפי שהיה שם רוב כלי שיר חלילים כנורות מצלתיים נבלים שצריכים לתקן תדיר גזור בהו טפי מהנך דסגי בשופר דלא בעי תיקון ואגב דגזור בהו גזור נמי שלא יתקעו למילוי המים בי"ט כדמוכח בפירקין (דף נד:) דפריך אי הכי ערב שבת שבתוך החג נמי לא ליחשביה זימנין דלא אשכחן כגון דחל יו"ט ראשון של חג בע"ש כלומר דבצרי להו תקיעות משום דלא תקעי למילוי המים והיינו טעמא כדפרישנא לפי שרגילין בהו

להרבות בשאר כלי שיר בלא מספר כדתנן בפירקין (דף נא:) גזור שלא יתקעו כלל:

שם נד עמוד ב ד"ה כגון. כגון שחל יו"ט הראשון של חג להיות בערב שבת. דאין תקיעות של שמחת בית השואבה דוחות יו"ט אע"פ שהתקיעות של בטלה ממלאכות דוחות יו"ט כדתנן בסוף פ"ק דחולין (דף כו:) והטעם פ"א בריש פירקין:

שם מה עמוד ב. כְּמַעֲשֵׂהוּ בַחֹל כֶּף מַעֲשֵׂהוּ בַשַּׁבָּת, אֶלָּא שְׁהִיָּה מְמַלָּא מְעַרְב שַׁבַּת חֻבִּית שֶׁל זָהָב וְאֵינָה מְקוּדָּשֶׁת מִן הַשִּׁילּוֹחַ וּמִנִּיקָה בַּלְשָׁכָה. גִּלְשָׁכָה, גִּתְגִּלְתָּהּ, הִנֵּה מְמַלָּא מִן הַפִּיּוֹר. שְׁהִיִּין וְהַמִּים מְגוּלִין — פְּסוּלִין לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ.

רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק י הלכה ט. כְּמַעֲשֵׂהוּ בַחֹל כֶּף מַעֲשֵׂהוּ בַשַּׁבָּת. אֶלָּא שְׁהִיָּה מְמַלָּא מְעַרְב שַׁבַּת חֻבִּית שֶׁל זָהָב וְאֵינָה מְקַלֵּי הַשָּׁרֵת וּמִנִּיקָה בַּלְשָׁכָה וּלְמַחֵר מְמַלָּא מִמֶּנָּה:

שיחות קודש תשמ"א חלק א עמוד 140. ראה בסוף.

(41) רמב"ם הלכות הלכות כלי המקדש פרק ז הלכה ו. בְּעַרְב שַׁבַּת מוֹסִיפִין שֵׁשׁ. שְׁלֹשׁ לְהַבְטִיל אֶת הָעַם מִן הַמְּלָאכָה וְשְׁלֹשׁ לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל. וּבְרַגְל מוֹסִיפִין שְׁלֹשׁ לְפִתִּיחַת שַׁעַר הַמַּחְתָּן וְהוּא שַׁעַר עֲזָרַת נְשִׁים וְשְׁלֹשׁ לְפִתִּיחַת שַׁעַר הָעֶלְיוֹן הוּא שַׁעַר נְקִיָּה וְלִמָּה נִקְרָא שַׁעַר עֲלִיוֹן לְפִי שֶׁהוּא לְמַעֲלָה מְעֻזַּת נְשִׁים. וְכֵן תּוֹקְעִין שְׁלֹשׁ לְמַלּוּי הַמִּים שְׁמֻנְסָכִין בְּחָג וְאֵין תּוֹקְעִים לְמַלּוּי הַמִּים בַּשַּׁבָּת. וְתוֹקְעִין שְׁלֹשׁ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ בַּשַּׁעֲרָה שְׁמֻנְסָכִין הַמִּים. וְכָל הַתּוֹקְעִים שְׁתּוֹקְעִים עַל הַקְּרָבָנוֹת מִתַּחַת יָד זֶה שֶׁעַל הַמְּשׁוֹרְרִים וּבְרִשׁוֹתוֹ. וְכָל אֵלוֹ הַתְּקִיעוֹת בְּחֻצּוֹצְרוֹת הֵן:

שפת אמת סוכה נד עמוד ב. שם בגמ' אלא אמר רבא לפי שאין תוקעין למילוי המים וכ"פ הרמב"ם, וקצת קשה מנ"ל להרמב"ם דכן הלכה ד"ל דרבא אמר הכי רק לתרץ הך דרבי אחא וכיון דנשאר בתיובתא לקמן י"ל דבשבת ג"כ תוקעין למילוי המים, ואפשר דמסברא כן הוא כי היכי דהחליל אינו דוחה שבת, אך לפ"ז ביום טוב נמי לא יתקעו למילוי המים ורבא לא אמר אלא דבשבת אין תוקעין וכן הרמב"ם כ' רק בשבת משמע דביו"ט תוקעין ואף על גב דחליל אינו דוחה נמי יום טוב מ"מ תקיעה מצוה יתירה היא א"כ י"ל דה"ה בשבת וצ"ע:

רש"י סוכה מח עמוד א ד"ה תקעו והריעו - משום שמחה דכתיב (ישעיהו י"ב:ג') ושאתם מים בששון:

42) שאגת ארי' סימן סה. אעפ"י שביארנו בס' הקודמים דמצות שמחה נוהג בזה"ז בשאר מיני שמחות אף על פי שאין לנו שלמי שמחה מ"מ הדבר ברור שליל א' של י"ט אין מצות שמח' נוהג בה מה"ת וכמ"ש לפנינו בס"ד אף על גב דמדברי הרי"ף ס"פ היה קורא לא משמע הכי שכת' שם שאין אבילות נוהג מה"ת אלא ביום המיתה ולא בלילה שאחריו והקשה הרי"ף מדאמר' התם אבל אינו נוהג אבילותו ברגל דאי אבילות דמעיקרא הוא אתי עשה דרבי' ודחי עשה ליחיד וש"מ דאיכא חיובא דאורייתא בתר דנפק ליה יומא קמא דהוא יום מיתה לק"מ דה"ק אבל אינו נוהג אבילותו לד"ה אפי' למ"ד יום ראשון תופס את לילו מדאורי' דאי אבילות כו' ע"כ והרי האי אבילות דמעיקרא למ"ד יום מיתה תופס לילו מה"ת היינו שמת בעי"ט וליל יום מיתה הוי לילה ראשונה של י"ט ואפ"ה קאמר דאתי עשה דרבי' דשמחת הרגל ודחי לעשה דיחיד ואי ס"ל דליל י"ט ראשון אין מצות שמח' נוהג בה מה"ת אלא מדרבנן היכי אתי עשה דרבנן ודחי לאבילות של תורה בקום ועשה למ"ד יום מיתה תופס לילו מה"ת אע"כ ס"ל דשמחה נוהג בליל י"ט ראשון מה"ת ואתי עשה דרבי' ודחי לעש' דיחיד וק"ל מהא דפסחים (דף עא) דקאמר והיית אך שמח לרב' ליל י"ט אחרון וכו' ת"ל אך חלק ומפ' מאי ראית מרבה אני ליל י"ט אחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני ליל י"ט ראשון שאין שמחה לפניו ש"מ שאין מצות שמחה נוהג בליל י"ט ראשון מה"ת. והנ"מ מהא דפסחים דאמר עולא אר"א שלמי' ששחטן מעי"ט אין יוצא בה משום שמחה דבעינן זביחה בשעת שמחה. ומתיב ר"י חגיגת י"ד יוצא בה משום שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה ואמאי הא בעינן זביחה בשעת שמחה א"ר אידי ב"א בשע"כ ושחטה אר"א הנ"מ דאלת"ה הא מתניתא מאן קתני לה בן תימא לבן תימא הא פסול לה בלילה ש"מ 71 וא' בליל י"ט א' מצות שמח' נוהג מה"ת מאי ק"ל הא פסול לה בלינ' דילמא לעולם מיירי ששחטה בערב פסח כמצוותו ולא בעינן זביחה בשעת שמחה ויוציא בה משום שמחת ליל י"ט ראשון קאמר דאכתי לא איפסול לה עד בוקר אע"כ אין מצות שמחה נוהג בליל י"ט א' מה"ת ואפי' אי ליתא להא דעולא אר"א בע"כ לא מיתוקם אלא בשע"כ ושחטה. מ"מ נ"ל דמדרבנן מיהא נוהג מצות שמחה בליל י"ט א' והיינו דאמר במסכת ביצה בכ"מ שהתירו חכמים כמה דברים משום שמחת י"ט ולא

מפליג בין ליל י"ט א' לשאר לילות וימ' של י"ט ש"מ דמדרבנן מצות שמחה מיהא נוהג בה. וענ"ל להביא ראי' מדאמר' בפ' ע"פ (ד' קח) גבי ארבע כוסות של ליל פסח שתאן בבת אחת ואמר רבה עלה ידי יין יצא ידי ד' כוסות לא יצא ופ' רשב"ם ידי יין משום שמחת י"ט כדתניא לקמן ושמחת בחגך במה משחמו ביין ע"כ וכ"כ התו' שם ידי יין יצא פירוש ידי שמחת י"ט דס"ד הואיל ותקון ד' כוסות לא נפיק מידי שמחת י"ט א"כ יצא ידי ד' כוסות ע"כ והרי הוכחנו שאינו נוהג מצות שמחה בליל י"ט א' אלא ש"מ דמדרבנן מיהא נוהג וא"ת לפ"ז אמאי לא מוקי להא דבן תימ' בשלא עיכב ושחטה ויוצא בה משום שמחה דקאמר ידי שמחה של י"ט א' דרבנן קאמר ואף על גב דאי אמר' בעינן זביחה בשעת שמחה א"א לומר כן דוודאי כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכיון דידי שמחה של תורה אינו יוצא י"ח בשחטן מעי"ט ע"כ א"א לרבנן לתקן לצאת ידי שמחה של דבריהם בשחטן מעי"ט. אבל הא גופא תקשה דילמא לא בעינן זביחה בשעת שמחה בשל תורה והשתא בשל דבריהם נמי לא בעי זביחה בשעת שמחה וכיון שכן י"ל שתיקנו רבנן לשחוט שלמים מעי"ט לשמחת הלילה של דבריהם וכעין דאורי' תקון דלשמחה בעי נמי שלמי שמחה. וי"ל דהא לא מסתבר להגמ' לומר שיתקנו רבנן קרבן לשמחה של דבריהם שלא מצינו בשום מקום שיתקנו רבנן קרבן שאין לו עיקר מה"ת אף על גב דתיקנו חגיגת י"ד למ"ד לאו דאורי' היא כדאמרינן בפ' א"ד (דף עא) הא מפרש התם טעמא כדי שיהא הפסח נאכל על השובע אבל הכא כיון דאיפשר לקיים שמחת ליל י"ט א' של דבריהם בשאר מיני שמחות ל"ל שיתקנו שלמי שמחה לזה השתא נקטינן מש"כ בס' אלו דמ"ע זו של שמחת י"ט נוהג מה"ת אפי' בזה"ז וא' אנשים וא' נשים חייבין במצוה זו ואף על גב שאין לנו קרבן מ"מ איפשר לקיים בשאר מיני שמחות וה"מ כל ימים והלילות של י"ט אבל לילה א' של י"ט אין מצות שמחה נוהג בה מה"ת ומ"מ מדרבנן נוהג בה מצות שמחה ואגב אורחין למדנו דהא דחייב אדם לטהר את עצמו ברגל אינו נוהג בזה"ז וכמ"ש. כנ"ל:

43) לקוטי תורה סוכות פ עמוד ד. וזהו ענין יין המשמח כו'. אך בחג הסוכות יש כח לנש"י להמשיך בחי' חכמה שיהיה החכמה מאיר ג"כ בבחי' קירוב וגילוי כמו הבינה ממש.

לקוטי תורה ר"ה נז עמוד ד. אך אעפ"כ ראו חכמים

משום גזרה דרבה לדחות מ"ע זו בשבת והענין כי גזרה זו היתה בזמן בית שני כנודע בגמרא שרוב הגזירות והחומרות והסייגים היו בזמן בית שני דוקא והיינו מחמת שבבית שני לא היתה גאולה שלימה כי היו מלכי עובדי כוכבים מושלים עליהם כנודע וגם ארז"ל ע"פ וארצה בו ואכבד"ה חסר ה' (בחגי סימן א') שה' דברים חסרו בבית שני בראשון ארון וכפורת ונביאים כו'. והטעם לכל זה כי בית ראשון היה מבחי' ה' עילאה בינה [כמ"ש בזהר שמות (ד"ט ע"ב) וע"ש במק"מ שפי' שגם המל' היתה אז במדרגת הבינה שהיא ה' עילאה ועמ"ש מזה סד"ה ששת ימים תאכל מצות ועיין עוד מזה במק"מ פ' תרומה דקמ"ג ע"א ע"פ שה"ש] עלמא דחירות [ע' זהר תצוה דקפ"ג סע"א ופי' אמור דצ"ב ע"ב ור"פ קרח וס"פ לך לך דצ"ה ע"ב] חירות משעבוד עו"ג והיא בחי' עלמא דאתכסיא וע"כ היה בו הארון וכפורת שהם ג"כ מבחינה זו כמ"ש בע"ח שער הארת המוחין זו"נ פ"ח וכן הנביאים הם נו"ה דאימא דוקא וכמ"ש בשער היחודים פ"א בשם התיקונים ומבינה נביאים ואינון נו"ה כו' אבל בית שני חסר בחי' ה' עילאה ולא היה בו גילוי הה' דברים שהם מבחי' ה' עילאה מפני שהי' מבחי' ה' תתאה ולכן לא היה בו חירות כו' ולכן גזרו בו חכמים כמה גזרות וסייגים שלא תהיה יניקת החיצונים משא"כ בבית ראשון בבחי' עלמא דאתכסיא אין שם שליטה וממשלה לס"א כלל ומפני זה גזרו גם גזרה זו בבית שני לדחות מ"ע של תורה שלפי שחסר בו בחי' ה' עילאה דבינה אזי אין מקום מוכן לגילוי והתלבשות עונג עליון דחו"ב דא"א שלמעלה מז"ת הנמשך ע"י השופר שאינו שורה ומתלבש אלא בבינה דאצ"י כנ"ל שהוא בחי' הכלי לגילוי תענוג זה וכמ"ל באריכות ולכן בשבת שבלא"ה נמשך בחי' הארת התענוג מז"ת פטור משופר כי תענוג העליון מזה דהיינו מחו"ב דא"א הנמשך ע"י השופר לא הי' נמשך כ"כ בזמן בית שני. אכן זהו במדינה אבל במקדש עצמו היו תוקעין דכתיב וזה שער השמים ופסוק זה נאמר על בהמ"ק בפרט שנק' שער השמים פי' כמו השער שהוא מקום פתוח לכניסה ויציאה ובו עצמו היה יכול להיות גילוי בחי' בינה דאצילות וברבות בשה"ש ס"פ כמגדל דוד פי' מכון לשבתך מכוון נגד שבתך זה בהמ"ק שלמעלה ולכן היו תוקעין בו גם בשבת אבל להמשיך גילוי בחי' בינה בכל הגבולין מבהמ"ק זה לא היה יכולת כ"כ בבית שני כמו בבית ראשון שעיקר יסודתו ושרשו היה בבחינת בינה דהיינו להמשיך בחי' בינה בכל הגבולין אבל בית שני לא היה יכולת להמשיך בינה אלא לגבי עצמו שהוא שער השמים ולא בכל הגבולין.

45 ד"ה אני ישנה תש"ט. אני ישנה ולבי ער, קול דודי דופק כו', ואיתא בזהר אני ישנה בגלותא, ומ"מ

ולבי ער. וצריך להבין מהו ענין השינה, דבזה"ג נק' ישראל ישנים, ומ"מ לבם ער בזומה"ג ולכן קול דודי דופק כו'. ולהבין זה יש להקדים תחלה מה שנת"ל דבזמן הבית ה' גילוי אלקות ולכן נשמות ישראל היו בבחינת פנים בפנים ועבודתם בבחינת ראי' השגה ואהוי"ר המגיעים עד בחינת אור אבא ובזה"ג העבודה היא בנו"ה שמגיעים בפנימית הכתר שהוא פנימית ועצמות א"ס ב"ה. וביאור הענין בעבודה בנפש הוא, דהנה כתיב לא מרובכם מכל העמים חשק הו'י' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים כו', פי' מה שנתן לכם התומ"צ, לא מרובכם מכל העמים, פי' לא מפני הכחות פנימ' שלכם, היינו שכל ומדות שיש בכם יותר מכל העמים, דגם הנפש השכלית שבנשמות ישראל הוא מפני אדם שבמרכבה, ולא מפני זה ניתן לכם התומ"צ, כ"א כי אתם המעט מכל העמים, ר"ל המעט המורם מכל העמים, היינו בחי' המעט שיש בכם מה שלא יש בכל העמים, והוא הכח דמס"נ שיש בנשמות ישראל, והו"ע הביטול הרצון שלמעלה מטו"ד כו', והוא בחי' ניצוץ היחידה שבו מתלבש* הניצוץ קטן שהוא בחי' תחתונה שבבורא כו', ומצד זה הכח שיש בנש"י נותן להם התורה ומצות, ובכח זה הקדימו ישראל בשעת מ"ת נעשה לנשמע, דענין נעשה הוא בחינת ביטול הרצון לגמרי מכל וכל לבחינת א"ס בעל הרצון, ועי"ז מניח כל רצונותיו בקיום המצות, ובכח זה עמדו ישראל נאמנים להו' בגלות מצרים שלא שינו שמם לשונם כו', ובכח זה עמדו ישראל בגלות מדי ויון, ששונאיהם הכריחום לעבור על הדת ר"ל ואמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם ח"ו חלק באלקי ישראל, ובכח זה עומדים ישראל נאמנים להו' ולתורתו בגלות זה האחרון שלא להתפעל מכל מונע ומעכב לקיים את התומ"צ. והנה מזמן לזמן נעשה התומ"צ עוד קשה יותר לקיים, כי בזמן הבית וכ"ש בזמן משה רבינו ע"ה לא הי' קשה כ"כ לקיים התומ"צ אך אח"כ נעשה ההעלם וההסתר יותר עד שבדורותינו אלה בעקבות משיחא החושך יכסה ארץ, אלביש שמים קדרות חושך כפול ומכופל, ומי שהוא יר"ש ומקיים תומ"צ, הרבה חוחים וקוצים יש, ועוקצים אותו ודוקרים אותו כבמדקרות ברזל ומלעיגים ממנו בכל מיני לעג, וממציאים כמה המצאות איך ללעוג ממי שהוא יר"ש ומקיים את המצות (וכדאיתא במד"ר איכה ע"פ איכה הייתי זוללה), ועוד קשה ביותר דמי הוא המלעיג איש שהוא פחות שבפחותים אשר אין בו לא שכל ולא טעם, ומעולם לא ניסתה נפשו להחזיק באיזה דקות, ער האט קיינמאל ניט פארזוכט האלטען באַ אַ איידעלקייט, כ"א אוכל ושותה ועושה מה שלבו חפץ בשארי תאוות ותענוגי עוה"ז, ובהפקירא ניחא לי', כבהמה ממש, ועוד גרוע ממנה, כי האדם המתנהג כבהמה ה"ה גרוע ממנה, דבהמה אין לה

דעת, והוא אדם וראוי לדעת, ואף גם המובחרים שבהם הקוראים א"ע בשם משכילים הרי לא הועילה להם חכמתם לזכך המדות שלהם, וכ"ש בענין הגאווה שמדמה בנפשו, אשר הוא חכם אחד, וכל ההשכלה שלו היא, וכל אנשי העולם גם החכמים כאין נגדו כו', ואינו חושב כלל אולי חברו חכם גדול יותר ממנו כו', דאיך יעלה על הדעת שיהי' מי שיהי' גדול ממנו כו', וכ"ז מפני הגאווה והגסות הנעשה בנפשו ע"י חכמתו והשכלתו, אשר באמת מי שהוא חכם באמת צ"ל ההיפך מזה, להשפיל א"ע לפני כאו"א וללמוד ממנו, וכמאמר הכתוב מכל מלמדי השכלתי, דמי שרוצה לידע איזה דבר חכמה לאמיתתו צריך ללמוד מכל אחד ואחד, ובפרט מן החכמים, ולחשוב ולהתבונן ולחקור בדבריהם היטיב בלי שום פני, אם שהוא כדעתו אם לאו (זהו בחכם באמת), ואז דוקא יתברר לו האמת, ומכ"ש שלא להתגאות על בני"א, אדרבה לקרבם, כי החכם הוא רואה במעלת כאו"א, אבל הוא אינו כן, ורק מתגאה במציאותו, וידוע דמדת הגאווה* הוא גרוע ביותר משארי המדות רעות, והוא מקור למקור לכל המדות הגרועות הם הקנאה התאוה והכבוד, וכאשר אנו רואי' שלא הועילה להם חכמתם שלא להמשך אחרי התאוות ותענוגי הגוף, וההשכלה אצלם לחוד והתאוה לחוד, אשר באמת התגברות המדות היא היפך השכל לגמרי, והתגברות השכל צריך לדחות התגברות המדות, וכידוע לכל משכיל, ואם, אינו יכול לעמוד נגד מדותיו אי' חכמתו כו', דהרי זה כל האדם רק לברר המדות שלא יהי' כבהמה, ומכש"כ מי שהוא ריק גם מכל דבר שאינו חושב שהוא חכם ורק עוסק במלוי תאוותיו, ומתפאר בזה שהוא יכול למלאות תאוות נפשו שהוא בהמה ממש, וגם זה הוא מלעיג על ת"ח ויר"א, דזה קשה מאד לסבול, והכל לפי המבייש כו', וסיבת הדבר הוא רק מפני החוצפא והגסות אשר נתרבה כעת מאד מאד בעוה"ר, ואין שום אדם. מכיר את מקומו כלל, עס איז געוואָרען אזויפיל די הפקירות און די חוצפא, דאין שום אדם מכיר מקומו וערכו, וכל אפי שוין, ומפני גודל העמי הארצות והגסות (גראבקיט) נתמעט ערך החכמה, וויסענשאפט איז געוואָרען נידעריג, וכמארז"ל בעקבי משיחא חוצפא יסגי כו', ונערים (מן הדעת) פני זקנים (שקנו חכמה) ילבינו כו', וא"כ בזמן הזה, מן החוחים והקוצים נעשה קשה במאד הקיום דתומ"צ.

לקוטי שיחות חלק ט עמוד 73. בשעת א איד איז מקיים מצות ווען ביי אים איז מאיר אלקות בגילוי, האָבנדיק דאָן אַ געשמאק אין זיין עבודה, איז דא במילא אריינגעמישט אויך זיין מציאות, און עס דריקט זיך ניט אויס אזוי שטארק זיין ביטול צום אויבערשטן; משא"כ

ביים מקיים זיין מצות אין זמן החשך, איז דאָ ניט אריינגעמישט מציאות האדם און עס קומט צום אויסדרוק דער ביטול פון דעם אידן און הגם אַז בזמן הגלות אין אנו יכולים (לעלות וליראות ולהשתחוות לפניך: דוקא בזמן הבית, ווען אלקות איז געווען בגילוי ליראות, ס'איז געווען ראיית אלקות וכי דרך שבא לראות כך בא ליראות האָט די ראי' געבראַכט צו השי תחוואה בבחי' פנימיות", צו בטל רצונך מפני רצונו, אַז ער איז נתי בטל געוואָרן לגמרי און האָט אָנגעוואָרן זיין אייגענעם רצון; משא"כ בזמן הגלות, וויבאלד עס איז ניטא דער ליראות איז במילא אויך ניטא דער להשתחוות, און די השתחוואה וואָס איז יע פֿאַראַן היינט איז בלויז בבחי' חיצונית, אַז ער האָט אַ רצון אחר ומחשבה אחרת בפ"ע", מער ניט - ער איז מכניע את הגוף שלא ימרוד איז דאָס אָבער נאָר בנוגע דעם כמות הביטול. אַז דער ביטול שבזמן הבית נעמט דורך דעם מענטשן איני גאַנצן, ביז אַז אין לו רצון וחפץ אחר כלל", און בזמן הגלות ווערט ער ניט דורכגענומען פון דעם ביטול, ער בלייבט אַ דבר בפני עצמו", און ער איז זיך נאָר מכניע פֿאַר דעם אוי בערשטן אָבער בנוגע צו דעם מהות הביטול - איז אדרבה 20: די הכנעה בזמן הגלות, וויבאלד אַז כנ"ל איז זי ניט פֿאַרבונדן מיטן מציאות פון מענטשן. איז עס אמת'ער ביטול. דער חסרון דערביי איז, וואָס דער ביטול האָט אים ניט דורכגענומען און ער איז געבליבן א מציאות יש, אָבער דער ביטול וואָס איז יע דאָ (בחיצונית) איז עס אמת'ער ביטול; משא"כ דער ביטול שבזמן הבית וואָס קומט מצד גילוי אור, איז דער עצם ביטול ניט קיין ביטול לגמרי, היות אַז דער ביטול גופא איז פֿאַרבונדן מיט זיין מציאות, כנ"ל.

(46) תהלים עד, ט. אות'מינו לֹא רָאִינוּ אִי-עוֹד נִבְיֵא וְלֹא-אֲמָנוּ יִדַע עַד-מָה:

(47) שולחן ערוך הרב או"ח ס"א ס"ג. וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי בְּנֵי אֲדָם הַמְּלַעֲגִים עָלָיו בְּעִבּוּדַת בּוֹרְאוֹ יִתְבַּרַּךְ. וּמְקַל מְקוֹם, לֹא יַעֲנֶה דְבָרֵי עֲזוֹת כְּנֶגֶד הַמְּלַעֲגִים, שְׁלֹא יִקְנֶה קִנְיָן בְּנִפְשׁוֹ לְהִיּוֹת עַז פְּנִים אֶפְלוּ שְׁלֹא בְּמִקּוֹם עֲבוּדָתוֹ יִתְבַּרַּךְ:

(48) סידור רמז עמוד ב. לפ"ז הרי בבית שני ג"כ היו יכולים להמשיך בלולב אפילו ביו"ט שחל בשבת, כי בית שני הוא בבחי' ה"א תתאה דמל' שמקבלת מז"א, ואין זה דומה לשופר שהוא בבחי' ה"א עילאה דבינה, שחסר אורה בבית שני כנ"ל. ומה שבשבת יש אור יותר עליון מז"א, והוא בחי' עונג שבחכמה כנ"ל, אין זה נוגע לענין המשכת הלולב לבחי' הדעת בנוקבא. וע"כ היה הלולב

הקב"ה בא בטרחות עם בריותיו, ואינו בא על האדם אלא לפי כחו. ומאחר בזמן הגלות היינו בעקבות משיחא, הנה מפני החושים והקוצים קשה מאד לקיים את התורה ומצות אשר משום זה הנה גם בין היראי אלקים ולומדי תורה נמצאו כאלה האומרים אשר בזמן הזה ובעת הזאת, אשר החשך יכסה ארץ, ומיום אל יום ר"ל יורדים מדחי אל דחי, וכאמור (איכה א') ידו פרש צר על כל מחמדיו, על כן נופלים ברוחם לומר כי הזמן יכריח למצוא דרכים ונתיבות באופנים שונים לקרב הלבבות אל התורה והמצות, אבל האמת אינו כן, הוי' אלקים אשר קדשנו במצותיו, ונתן לנו תורת אמת, התורה הלזאת נצחית היא, וכאשר על דורותינו אלה עלה הגורל מר הגלות, להיות נרדפים באף וחמה, עלינו לדעת כי מפי עליון לא תצא הרעות, ובודאי הוא לפי כחינו, כי אין הקב"ה בא בטרחות עם בריותיו, ואינו נותן עליהם אלא לפי כחם, ודבר ודאי הוא אשר עתה ישנו בישראל הכח לעמוד נגד כל מונע ומעכב מלקיים את התורה והמצות ביתר שאת ויתר עז מכמו שהי' בזמן הבית. והוא כח המסירת נפש שיש בזמן הגלות יותר מכמו בזמן הבית.

ניטל בבית שני ג"כ ביו"ט שחל בשבת גם בגבולין כמו במקדש, ולא עשו חכמים תקנה וגזרה ע"ז כלל כמו שגזרו ותיקנו על השופר במדינה 253. אך משחרב בהמ"ק, מפני שנפסק אז גם הארת אור המל', ה"א תתאה, ע"כ לא היה אז כח ועוז להמשכת הדעת בנוק' ע"י הלולב ביו"ט שחל בשבת, מטעם הנ"ל שהמל' עולה גם היא בשבת ונכללת באור אבא, כמ"ש עולת שבת כו', רק בזמן בית שני שהיתה בתוקף אורה למטה בהיכל ק"ק ע"כ היו נוטלין גם ביו"ט שחל בשבת, משא"כ משחרב בהמ"ק כו' וד"ל.

ד"ה לולב תרס"ו. וזהו"ע סוכה שהוא גילוי בחי המקיף שז"ע צל וסכך הסוכה כו', דהנה בר"ה ממשיכים הרצון על עולמות דז"ע הרצון למלוכה שממשיכים בר"ה ואין מלך בלא עם וממילא נמשך הרצון על העולמות והגילוי הוא בסוכות וכמ"ש תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגיגו דבר"ה ויוהכ"פ הוא עדיין מכוסה ונעלם דהגם דביוהכ"פ נמשך האור אבל ההמשכה הוא למע' עדיין ואינו נמשך למטה, והגילוי למטה הוא בסוכות שז"ע ליום חגיגו כו' אמנם הגילוי הוא בבחי' מקיף ובכדי שיאיר בבחי' פנימי' זהו ע"י הלולב, דהנה הלולב הוא המשכת הדעת בנוקי דז"א העומדת בחזה דז"א והיינו בבחי' כתר מל' שכנגד חזה דז"א כו' והוא המשכת בחי' או"פ כו' ולכן צ"ל נטילת לולב בסוכה והיינו שהאו"מ נמשך בבחי' פנימי' כו', ולכן ביו"ט הראשון של חג שחל בשבת אין לולב דוחה שבת דהנה ידוע דבשבת נמשכים המקיפים בפנימיות וזהו הטעם שאין תפילין בשבת להיות כי התפילין הן בחי' מקיפי' לד' מוחין ולכן בולטין ע"ג הראש ובשבת המקיף מאיר בבחי' פנימי' ולכן א"צ אז נטילת לולב כי בלא"ה מאיר המקיף בפנימי' כו' ובזמן ביהמ"ק היו נוטלין כי יש כמה מדרי' במקיפי' ובשבת שהמקיף מאיר בפנימי' נמשך בחי' מקיף פנימי ועליון יותר ולזאת הי' נטילת לולב גם בשבת בכדי להמשיך בחי' המקיף כו', אך זהו דוקא בזה"ב שהי' בכח להמשיך בחי' מקיף העליון ג"כ לכן הי' לולב דוחה שבת בכ"מ (וע' בלקו"ת ד"ה יו"ט של ר"ה הטעם מה שדחה גם בגבולין) (ודוקא ביו"ט ראשון להיות שאז עיקר הגילוי כו') אבל עכשיו אינו דוחה כי בזה"ג א"א להמשיך בחי' המקיף עליון שיאיר בגילוי דבחי' זו אינו נמשך עתה בפנימי' ע"י לולב ג"כ ומה שאפשר עתה להמשיך ע"י הלולב נמשך בשבת בלא"ה ולכן עכשיו אין לולב דוחה שבת גם ביו"ט ראשון כו'.

(49) ספר המאמרים קונטרסים חלק ג עמוד קכא. והנה בגמרא איתא (כתובות ס"ג א') לפום גמלא שיחנא. ופרש"י ז"ל לפי כח הגמל יטעינוהו משא, דהלא אין

שדי

כללי הפוסקים סימן ח

חמד

א' תתיד

ד' מ' פ"א) ועיין בספר כל החיים הגד"מ דף ז"ך אה"ת י"ד ש"ן הלכות י"ט דף ד"ן ע"ד ואין אל"ל הספר הנ"ל הנדפס בפני עלמו רק הנספח להש"ס וידוע כי אי אפשר לכוין הדפים אבל נראים הדברים שהוא מה שרשומי לעיל ועיין בספר יפה ללב ח"ג הנדפס חרש ממש בדף קל"ו ע"ב שהקשה מרש"י נדרים דף א"ף ארש"י דב"מ דף פ"ה וכתב שכן הקשה ג"כ הרב בירך משה ועיין בספר מטה אהרן דף ח"י ע"א שהקשה לו ע"ד רש"י דידים ארדוה מ"ש בניטין עמ"ש בנדרים דף ד"מ ע"ב וכתב שוב נזכרתי לפי נדרים אינו מרש"י וכו' ובמג"א סי' א' סק"ח ד"ה ושללתי וכו' מכנה בשם המפרש לנדרים (וקא"ל ד' י' ע"ש) :

(ה) ר"ש"י פי' מס' נויר אינו מרש"י שהרי מרן כסף משנה מכנה אותו בשם המפרש כ"כ הרב יד מלאכי בכללי רש"י אות ו' בשם הרב מגילה ספר ונמשך בזה הרב נחמד למראה בח"א דף קמ"ז ע"ב ע"ש וכ"כ הרב מוהר"ן הירש חיות בהנהגותיו ברש"י מסכת נויר דכבר ידענו לפי' נויר אינו מרש"י ע"ש ולענ"ד יש לפקפק שהרי עיינו הרואות לרבותינו הסו"ת בנייר פרק כהן גדול דף נ"א ע"ב ד"ה ופ"א נשא הביאו מה שפי' המפרש שם וכינו אותו לרש"י כע"ש גם הרש"ש בחשו"ל כלל י"א סי' ג' כתב פירש"י וכו' (בא"ד ד' פ"א) ור"ס חלק עליו וכו' עיין שם גם מרן כ"מ עלמו בפ"א מהל' מעילה הלכה ג' מביא דבריו בלשון ופירש"י כע"ש ועיין במה שכתבתי בס"י א' אות ו' :

(ו) ר"ש"י פירוש מס' מעילה אינו מרש"י כן כתב הרב יד מלאכי בכללי רש"י אות ו' בשם הרב ברכה הובח והוכירו מרן חיד"א בשם הגדולים ותמיה לי דשם בסמוך הביא דברי הרב מגילה ספר דפי' נויר אינו מרש"י מדמכנה אותו מרן כ"מ בשם המפרש ע"ש ובשה"ג וא"כ משמע דפי' שמכנה אותו מרן כ"מ בשם רש"י הוא ודאי מרש"י עלמו דאל"כ היה מכנה אותו בלשון המפרש ולפי"ז ע"כ דפי' מס' מעילה הוא מרש"י עלמו שהרי מרן כ"מ בפ"ג מהלכות מעילה דין ו' ודין י' ודין י"ב ופ"ד ג' ז' ופ"ה דין ו' ובפ"ו דין ג' ג' ז' בכל המקומות הנ"ל מכנה אותו בשם פירש"י כע"ש. גם בכללי מרן דף כ"ט ע"א (מדע"ס אמר"ק) כתב בשם רש"י וסו"ת ריש מעילה דאשכחן דתני לא זו א"ז וכו' ע"ש הביא דבריו הרב חינוח וחסדא נר"ו דף ז' ע"ג הרי דבכל דוכתי הנ"ל מביאו מרן בשם רש"י ומגין לו להרב בפי' דאינו מרש"י אלא אחד מהתלמודי ועכ"פ מוכרח לומר דהרב בפי' אינו מודה למה שהכריח הרב מג"ס. ויש ליישב בדוחק קלה ובחינא וחסדא שם עמו"ד כתב דכבר ידוע דפי' מעילה אינו מרש"י וכמ"ס הי"מ וכו' ע"ש וק"ק דהי"ל להטיר על דברי הי"מ לפי מ"ש המג"ס בהטטרפות דברי מרן בכלליו וכמ"ס בעניינותין וק"ל :

(ז) פירש"י שבהרי"ף לא עשהו רש"י עלמו אלא לקוח הוא מרש"י שבהש"ס לא ידענא מאן הוא המחבר כ"כ הרב יד מלאכי בכללי רש"י אות ה' ולמד כן מדמוכיר בפי' הנ"ל את רש"י בפי' כל הכלים גבי אסובי יונקי ע"ש ועיין משק ביתא בכללי רש"י אות כ"ה וע"פ רש"י סוכה ל"ה סוף ע"ב ד"ה ניעלה בזכונה וב"מ דף פ' ע"א ד"ה מוס זה ובחולין מ"ה ע"א ד"ה נפתחה כמין דלת ובדף ס"ז ע"ב בקוקייאני אסורי ובכולהו דוכתי הנ"ל מזכיר בפי' הנ"ל את רש"י ז"ל וכן בפרק כל הנשבעים ד"ה דוקא ספרא דאגדתא מביא גירסת רש"י ופרי"ף ע"ש ומרן חיד"א בברכי יוסף א"ח סי' ט"ו אות א' החליט ג"כ דאינו מרש"י והסיג על סרעניס שייחוסו לרש"י והוכיר דברי הא"ר שהזכיר בי"מ הגדול שם ועיין לרבנן בתראי סרעניס פתח הדביר וחינא וחסדא נר"ו סובאו דבריהם בפס"ד ח"א דף י"ט ע"א ובחינא וחסדא דף י"ג ע"ד ועיין לה"ה פ"ו מהלכות יו"ט הי"ג ולמרן בפי' בסי' תקמ"ה בדין כתיבה גט בחו"מ שכתב בשם רש"י דדוקא בראיכה עיגון ואינו ברש"י שלפניו אלא ברש"י שבהרי"ף נראה מזה דמייחסים פי' הנ"ל לרש"י וממ"ס במשק ביתא הנ"ל בשם הרב מתנה לוי' דספירוט

(ח) וזו ה"ה רא"ה) ובאות קי"ח. ובשונים לרוד רפ"ב דמס' אהלות הביא דבריו הרב יד מלאכי בכללי שאר מחברים אות י"א כתב על רבינו שמשון דמפרש מחגי' לכאורה ושוב מביא הש"ס שהוא נגד פירושו וכמה החלו עולין קלת עליו מקבולת המסדרונה שנה א' וראיתי בחוברת ב' עמוד ל"ח ול"ט האריך בכלל זה ע"ש :

(ב) רבינו עובדיא הוא פרשן ולא פסקן ואם כי הוא גדול מאד אין לתמוה על פי הדין כן כתב הרב נודע ביהודה במהדורא שאינו מוסכם על פי הדין כן כתב הרב נודע ביהודה במהדורא הניינא חלק אבן העזר סימן קי"ד ואנכי הרואה לרבינו הרדב"ז בחשוכה סי' אלף ק"פ (בדע"ס ווארשא תרמ"ב ה"א בחלק ד' סי' ק"ח דף ל"ב פ"א) דכהדי דקעטיק לאוכוחי דנקיטיק מלות יבוס קודמת והביא שכן דעת כמה וכמה מהפוסקים הראשונים ואחרונים כתב וז"ל וכן כתב רבינו עובדיא בפירוש המשניות שלו והא"ש הוא היה מפורסם בחכמה וראש לכל רבני ירושלים והוא היה תלמיד אשכנזים וראש את כל דברי הראשונים כי היה אחרון בזמן כי אין לו ארבעים שנה שנתבקש בישיבה של מעלה עכ"ל ועוד כתב שם (בשם ד') רבינו עובדיא שהזכרתי למעלה היה איטלייני ובקי בכל מנהגיהם ואמר שפסק ההלכה יבוס קודם אפילו בזמן הזה והוא היה אחרון שבכולם וכל חכמי לרפת וספרד ואשכנז שירושלים היו יושבים לפניו כפופים לו עכ"ל לא ולמד כמה רב גובריה ורחוק לומר שלא דקדק בדבריו וכתב דבר שאינו מוסכם להלכה ועיין לקמן באות ט' :

ועל זמן פטירתו ראיתי בספר המעלות לשלמה בדף ע"ו ע"ב שהביא מחלוקת שבספר שלשלח הקבלה כתב שנפטר בשנת ר"ן ובספר קורא הדורות כתב דלא יתכן לומר כן והרב המחבר האריך קלה בזה ע"ש :

(ג) ר"ש"י פירוש מס' תענית אם הוא מרש"י ז"ל במחלוקת הוא שנוי וכתב מרן חיד"א בספר שם הגדולים (במסכת גדולים א"ח ע"ה) דמחוק דברי רבינו יעקב והריטב"א ור"ב"ן נראה שהביא דהוא מרש"י אלא שמרוב ההעסקות נפלו כמה ע"ס וכן כתב בספרו פתח עינים בחידושו להענית דף כ"ד כן מלאחי כסוב אל"ל ועיין להרב משק ביתא בכללי רש"י אות כ"ב וכן נראה דעת הרב מג"א סי' תקד"ן סי' כ"ג מדהק' דברי רש"י דפסחים ותענית אהדרי וכמ"ס במכתב לחוקייהו ע"ש בדף ס"ח ע"ד ודף ק"ג ע"ב וג' שם דהרב מוהר"ן הירש חיות בריש ובסוף סעמיה הכריח דאינו מרש"י וכן נוסח דעת הרב יד דוד (ש"ס) דף רב"ן פ"ד ועיין לרבי און מערכת הקו"ף אות ע"ו כל החיים בדף ז"ך אות ח"י ולהרבניס מראה הנובה דף י"ז ע"ד וערוך השלחן סימן תקד"ן אות ח' שמתרו ליישב קושיית הרב מג"א ולא העלו על שפתם לומר דמטיקרא קושייא ליחא דפירוש תענית אינו מרש"י משמע דסברי דהוא מרש"י עלמו. גם הג' חת"ס א"ח סי' ר' חסד ליישב קושיית הרב השואל דרש"י ספר ארדייה מ"ש בתענית ע"ו ע"ב אמ"ס ביבמות ע"ש ועיין בספר ימי שלמה בדף ל"ד ע"ב ה"ח ע"ד רש"י חת"ס כ"ט עם מ"ס בספר הפרד"ס :

(ד) ר"ש"י פי' מס' נדרים כתב הרב מוהר"ן הירש חיות בהנהגותיו לנדרים דף ו' בדרך כלל על כל המסתמא דאינו מרש"י עלמו ע"ש ועיין להרב דרך המלך דף פ' ע"ב ודף פ"ג סוף ע"א ועיין מה שנידד בזה מרן חיד"א בספר מהזיק ברכה א"ח סימן חפ"ט וביד"ו סי' ב"ן אות ל"ו (ר"ס ג"ה ס"ה א"ב ר"ח בשם הגדולים מהנהגת ש"י) ושני המאורות הובא ד"ק בס' בפי' כנחיות סי' קל"ה הקטו דברי רש"י דידים ארדייה מגיטין ס"ן ע"ב לנדרים ס"ב ע"ב ע"ש וק"ל וממ"ס מרן מוהריטב"א בספר הלכות יו"ט בפ"ג בדבורות (ר"ה והנה הרב עש"ל בפ"ט) נראה דס"ל דרך כלל על כל המסתמא שאינו מרש"י ז"ל (ואין לפרש עליו ל"ט) ע"ש בדף כ"ה פ"ב (פירוש ווארשא) דקא"ו על רש"י הנ"ל דף ד"פ וכן נראה דעת מרן החב"ף בסא' כי בזה בפי' יד ימין בדף ע"ו ע"ג (כ"ט) דקא"ו על רש"י גי'ה

איז דער שם פון חג איז מובן, אז דאס איז (ווי ביי יעדן שם וואס אין אים זאגט זיך ארויס) דער תוכן וענין החג¹⁴.

לפי דארף מען אבער פארשטיין:

(א) פארוואס ביים ציווי „בסוכות תשבו שבעת ימים“ איז אין פסוק ניטא קיין הדגשה — אפילו ניט דורך זאגן בלויז „בסוכות תשבו בשבעת הימים“ — אז מ'זאל וויסן אז דאס זיינען די זיבן טעג פון חג האמורים לפנ"ז?

(ב) פארוואס שטייט ניט גלייך בתחלת הפרשה — בהמשך צו „בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות“ — „שבעת ימים תשבו בסוכות“; ובפרט אז אזוי שטייט פריער אין פסוק ביי דעם ערשטן חג: „בחמשה¹⁵ עשר יום לחודש הזה חג המצות לה' שבעת ימים מצות תאכלו¹⁶“, און לאח"ז קומט דער ענין פון „מקרא קודש“ און איסור מלאכה און הקרבת הקרבנות שבעת ימים?

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדם ההסברה אין דער שייכות, ע"פ נגלה, צווישן מצות סוכה און מצות נטילת לולב (וואס כאטש אז אויך נטילת לולב ווערט אין דער פרשה אפגעטיילט פון חג הסוכות, פארבינדט עס אבער די תורה מיטן „חג ה' שבעת ימים“, ניט ווי סוכה, כנ"ל): דער אלטער רבי זאגט

בסופו: וסוכה ולולב חג אחד הוא. ועד"ז כפי הראב"ד שם: ולולב וסוכה חג הוא להם.

14) ראה לקמן הערה 42.

15) כג, ו.

16) ע"ד הפשט ראה מלבי"ם כאן: שהוצרך להניח הודעת הלכות הסוכה שהם מרובים עד לבסוף. משא"כ ענין המצה ופרטי נתבאר כבר בפ' בא. אבל עדיין צ"ע, דהפרטים כל האורח בישראל גו' למען ידעו דורותיכם גו' הי' אפשר להניח לבסוף, ולכתוב בתחלת הפרשה „בסוכות תשבו שבעת ימים“, כבמצה.

בסידורו¹⁷ אז „מצות נטילתו (פון לולב) בסוכה היא מצוה מן המובחר¹⁸“.

לכאורה איז דאס אן ענין וואס איז ע"פ קבלה, און דער מקור פון דעם איז אין כתבי האריז"ל¹⁹; אבער י"ל אז אזוי ווי אלע ענינים אין (קבלה און) פנימיות התורה — האט אויך דאס א מקור והסברה ע"פ נגלה²⁰ [בפרט אז דער אלטער רבי איז משנה פונעם לשון וואס שטייט אין כתבי האריז"ל („טוב לברך כו" וכו"ב) און שרייבט „מצוה מן המובחר“²¹].

17) „דיני הלולב“ (לפני הלל).

18) הלשון בסידור: „ומן הדין יש לברך על הלולב אחר התפלה קודם ההלל אלא לפי שמצות . . מובחר ואי אפשר לצאת מבית הכנסת מפני הרואים לפיכך בבוקר קודם שיתפלל בעודו בסוכה יברך“. וראה לקמן הלשון דכתבי האריז"ל.

19) פע"ח שער הלולב (שער כט פ"ג) ענין נטילת לולב. שער הכוונות דרושי חגה"ס בתחלתו. סידור האריז"ל (כוונת לולב ונענועיו). משנת חסידים מס' ימי מצוה וסוכה רפ"ה.

20) בשל"ה (רמה, ב) לאחר שמביא מסדר היום הב' אופנים (אם ליטול בסוכה או דוקא בביהכ"ס) כתב: ואני אומר ירא שמי' יוצא ידי שניה' כו' לא יסיה דעתו ממנו כו' מבי' הסוכה וינענע שם לשש קצוות. וכן אני נוהג כן בכל ימי סוכות. ואח"כ מביא מכתבי האריז"ל (כלשון הפע"ח שבעה ערה הבאה) ומסיים „והבחר יבחר“. הובא במג"א סתרנ"א סק"ז. סתרנ"ב סק"ג. ובאר היטב שם בשם השל"ה. ובסי' יעב"ץ כתב שכן נהג אביו.

וראה בכורי יעקב או"ח סי' תרמד סק"א: ולכן מה שנוהגין אנשי מעשה לטול לולב בשחרית קודם הליכה לביהכ"נ בסוכה מנהג כשר הוא לא בלבד מהטעם דע"פ הקבלה לטול לולב בסוכה אלא ג"כ מטעם זריזין מקדימין למצות לולב.

21) בפע"ח מתחיל (הובא בשל"ה שם): טוב לברך תחלה קודם התפלה בהיותך בביתך בסוכה

(*) במג"א שם: ושל"ה כתב שינענע בסוכה קודם הליכתו לביהכ"נ ע"ש. וצע"ק דלא כתב שיברך בסוכה כמו"ש בכתבי האריז"ל. וכמו"ש בעצמו בסי' תרנ"א שם (של"ה בשם האריז"ל). ובבאר היטב: בשל"ה כתב שינענע בסוכה ויברך ואח"כ שאר הניענועים יהיו בביהכ"נ. ואכ"מ.

„מצות נטילתו בסוכה היא מצוה מן המובחר“ (וואס ס'איז מודגש דער ענין פון נטילת לולב) איז מוכח²⁶ אז ער מיינט (ניט א דין אין סוכה, נאר) א דין ומצוה מן המובחר אין מצות נטילת לולב²⁷.

צווישן די צוויי הסברות איז אויך א נפק"מ לפועל: אין פאל ווען מ'איז פטור מן הסוכה, ווי בשעת ירידת הגשם וכיו"ב (וואס „המצטער פטור מן הסוכה“)²⁸:

אויב נטילת לולב בסוכה איז (בלויז) א מצוה מן המובחר אין מצות סוכה — ווי אלע אנדערע ענינים אכילה ושתי' וכיו"ב מיט וועלכע מ'איז מקיים מצות ישיבה בסוכה — איז בעת ער איז פטור פון סוכה צוליב ירידת גשמים וכיו"ב, דארף ער ניט ווארטן מיט נטילת לולב ביז דער רעגן וועט אויפהערן, וויבאלד אז איצט האט ער ניט אויף זיך קיין חיוב ישיבה בסוכה (פונקט ווי ער דארף ניט ווארטן מיט זיין אכילה ושתי' וכיו"ב ביז דער גשם וועט אויפהערן)²⁹.

אבער אויב דאס איז (אויך) א מצוה מן המובחר אין נטילת לולב, איז (אע"פ אז אויף אים איז איצט (בעת ירידת הגשם) ניטא קיין חיוב מצות סוכה) וויבאלד אז ער איז מחוייב בנטילת לולב, וואס די שלימות פון דער מצוה (— מן המובחר) איז ווען זי ווערט געטאן אין

ד. לכאורה וואלט מען געקענט זאגן אז דאס (וואס נטילת לולב בסוכה איז „מצוה מן המובחר“) איז מצד דער מצות סוכה: היות אז די מצוה פון סוכה איז²² „תשבו כעין תדורו“, „שיהי' אוכל ושותה וישן ויטייל ודר בסוכה כל ז' הימים בין ביום בין בלילה כדרך שהוא דר בביתו . . . וכל דבר שלא הי' עושה חוץ לביתו לא יעשה חוץ לסוכתו“²³ (און ס'איז נויטיק א טעם והיתר צו מעגן לערנען וכו' חוץ לסוכה²⁴), איז דאך פון דעם מובן בפשטות, אז אויך נטילת לולב, וואס איז פון די ענינים וואס דער מענטש טוט במשך די ימי הסוכות, דארף זיין בתוך הסוכה [ובפרט אז „מצותי' אחשבי“²⁵, און דאס האט דער-פאר א קביעות — און מה-דאך אז טייל (וכיו"ב) דארף זיין אין סוכה, מכש"כ אז נטילת לולב דארף זיין בסוכה].

פון דעם אבער וואס דער אלטער רבי שרייבט דעם ענין הנ"ל צווישן די „דיני נטילת לולב“ און אויך פון זיין לשון

עצמה כו' ויחר טוב לכרך אחר העמידה קודם הלל בהיותך בסוכה אך מפני הרואים תעשה כנ"ל. ובשער הכוונות מתחיל: הנה טוב הוא כו' ומה טוב הי' אם היית מתפלל בסוכה, כדי שתתפלל ותטול הלולב בברכתו בשעה הראוי' אליו. ובס"י האריז"ל (ועד"ז במ"ח) הלשון: מצד הדין ראוי שמיד אחר העמידה קודם ההלל לברך על הלולב תוך הסוכה אך מפני הרואים כו'. אבל מובן שהכוונה כמ"ש „מצד הדין“ היא רק ע"ז שמברך עליו בשעה הראוי' לו (אחר התפלה לפני הלל), וכמפורש בלשון אדה"ז בסידור שהשמיט בתחלת לשונו „בסוכה“.

(22) סוכה כח, ב ואילך. רמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ה ואילך. טוש"ע ודאדה"ז או"ח ר"ס תרלט ונ"כ.

(23) לשון אדה"ז שם ס"ד.

(24) סוכה שם. רמב"ם שם ה"ט. טוש"ע (ודאדה"ז) שם ס"ד.

(25) ראה בכורות י, א. רש"י ביצה כז, ב ד"ה חלה. וראה אנציקלופדי' תלמודית ע' איסורו חישובו.

(26) וכדמוכה ביותר ממשנת בכתבי האריז"ל שם.

(27) ראה ביכורי יעקב (הג"ל הערה 20). אבל לדבריו ה"ז מצד נטילתו קודם התפלה לא מצד נטילתו בסוכה.

(28) ראה סוכה כח, ב במשנה. שם כט, א. רמב"ם שם ה"י. טוש"ע (ודאדה"ז) שם ס"ה ואילך (סי"ז סכ"א).

(29) ראה שו"ע אדה"ז שם (סכ"ה-ו. וש"נ) יתירה מזו.

בס"ד. שיחת ליל ג' דחגה"ס, שבת חזה"מ. הנחה פרסית בלתי מוגה

א. אין דעם נאמען בית השואבה - זלינען דא צוויי פירושים: א) "שמם שואבים רוח הקודש". ב) "על שם ושאתם מים בששון ממעיני הישועה".

ויש לבאר דעם קשר פון די בלידע פירושים, וויללע דער "ושאתם מים" איז געווען פארבונדען מיט קדושה (רוח הקודש):

ס'איז געווען אין א מקום קדוש - אין ארץ הקדושה, און אין דעם גופא - אין ירושלים עיר הקודש, און אין ירושלים גופא - אין בית המקדש,

און די צלוחית אין וועלכע מען האט געשעפט (ממלא געווען) די מים, איז געווען א כלי קדושה,

און דאס איז געטאן געווארן דורך אידן וואס זלינען א גוי קדוש, און צווישן אידן גופא - דורך שבט לוי, און אין שבט לוי גופא - דורך כהנים, ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים.

ב. אע"פ אז במקדש פלעגט מען ניט פראווען שמחת בית השואבה - איז דאס איז מער ניט ווי בנוגע צו שמחת בית השואבה, אבער די שאיבת המים גופא איז געווען אלע טעג אויך בשבת, ווארום וויבאלד אז דער ניסוך המים (בשחרית) איז געווען בכל שבעת ימי החג (אויך בשבת), און די מים וואס מען האט מנסך געווען בשחרית פלעגט מען שואב זיין בלילה - איז דאך פארשטאנדיק, אז די מים וואס מען האט מנסך געווען בשבת בשחרית האט מען שואב געווען בליל שבת.

ונוסף לזה: אויך שמחת בית השואבה, איז טייך צו כל שבעת ימי החג, ווארום דאס וואס שמחת בית השואבה "אינה דוחה לא את השבת ולא את היו"ט" - איז עס נאר מצד הגזירה, אבער לולי הגזירה, וואלט מען געפראוועט שמחת בית השואבה [ניט כלי שיר] אויך בשבת וביו"ט.

נאכמער: אויך דאס וואס מצד הגזירה איז ניט געווען (בפועל עכ"פ) שמחת בית השואבה בשבת וביו"ט - איז עס מצד דעם וואס די שמוה איז געווען פארבונדן מיט כלי שיר, ובראשם - דער הליל, און החליל אינו דוהה לא את השבת ולא את היו"ט.

ובמילא קומט אויס בנוגע צו שמחת בית השואבה בזמן הגלות - וואס אויך איצטער פראוועט מען שמחת בית השואבה (אע"פ אז שמחת בית השואבה איז פארבונדן מיט ביהמ"ק) מצד דערויף וואס דער בית המקדש איז דא אין יעדער אידישער ארץ, ווי עס שטייט אין של"ה און דער אלטער רבי ברלינגט עס בכ"מ, ושכנהי בתוכם (לשון רבים) בהוך כל אחד ואחד, און דער ביהמ"ק הרוחני שבכ"א מישראל איז גאנץ אויך איצטער -

אז וויבאלד די שמחה דשמחת בית השואבה איצטער איז ניט פארבונדן מיט כלי שיר - דארף זי זיין אויך בשבת וביו"ט, אויך בפועל.

ג. דער טעם אויף דעם (וואס בזמן הגלות איז דא שמחת ביה"ש אויך בשבת וביו"ט) בפנימיות הענינים:

מצד דער ירידה פון גלות - דארף מען האבן איצטער א בוספת כח, בכדי צו בליקומען דעם חושך הגלות.